

Ročník 5
Sivan 5766
Červen 2006

9

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Tóra je světle,
které oživuje2

Arménské slzy dodnes
neoschly4

Jak to vůbec bylo
možné – Miriam12

■ Krátce

Německo a Francie by nebyly mohly položit základy společné Evropy, pokud by Německo neodsoudilo své zločiny, neuznalo je a nepřístupilo k reparacím. Tím, že Turecko přizná svou vinu, svou minulost, že upustí od své nacionalistické doktríny, tím může jediné získat. Pokud Evropa nebude od Turecka požadovat tuto sebereflexi, pak by popírala svou vlastní historii a riskovala by, že se démoni minulosti znovu vynoří.

Hilda TSCHOBOIAN

Proto ve sporu, který je samozřejmě fatální a nemá jednoduché řešení, jsem z civilizačního hlediska na straně Izraele, státu vybudovaného na poušti prosáklé krví tří generací jejich obránců. Mnohdy bojovali takřka proti všem a přesto si i za těžkých podmínek neustálých mimořádných okolností zachovali demokratický režim a nyní jsou jedinou skutečnou baštou demokracie v celém blízkovýchodním prostoru.

Mirek TOPOLÁNEK

„Když jsem se v roce 1974 ptal na místním hřbitově po jejím hrobě, bylo mi řečeno, že ostatky ze starých německých hrobů se už dávno vyházely,“ řekl s lítostí a dodal, „že barbarství neunikl ani hrob jeho dědečka Carla Kohna na místním židovském hřbitově. Ten měl ovšem větší štěstí, byl totiž v roce 2004 během mezinárodního workcampu. opraven a znovu postaven.“

Milan KALINA

MIREK TOPOLÁNEK EXKLUZIVNĚ PRO MASKIL

**NEONACISMUS JE RAKOVINA, KTERÁ NESMÍ
METASTÁZOVAT**

TÓRA JE SVĚTLO, KTERÉ OŽIVUJE

Svátek Šavuot, který každoročně slavíme 6. a 7. sivanu (letos 2. a 3. června),

Ústní tradice se vyvíjela celá staletí. To je zřejmé i z pohledu na stránku Talmudu.

má též název *Chag matan Tora* – *Svátek darování Tóry*. Tradice nás učí, že Mojžíš dostal na hoře Sinaj od Hospodina nejen psanou, ale i ústní Tóru. V midraši **Šemot Rabba 47** čteme: „Hospodin dal Mojžíšovi Tóru následovně: Písmo, Mišnu, Talmud a Agadu, neboť je psáno (Ex 20,1): „Bůh vyhlásil všechna tato přikázání.“ Dokonce to, na co se zeptá v budoucnu žák svého učitele, řekl Hospodin Mojžíšovi v tuto hodinu na Sinaji.“ Psaná Tóra, kterou daroval Hospodin Mojžíšovi před více než třemi tisíci lety, zůstala nezměněna dodnes. Nebylo z ní ubráno ani k ní přidáno jediné písmeno. V podobném smyslu se o Tóře zmiňuje i rabi Moše ben Maimon – Maimonides – ve svých Třinácti zásadách víry.

Nebude jistě hříchem, řekneme-li, že Hospodin dal Mojžíšovi na hoře Sinaj základy ústní tradice. Tato ústní tradice se postupně během staletí rozvíjela, mohutněla a košatěla, a na konec byla našimi učenci zapsána, aby se nevytratila z paměti lidu. Proto dnes hovoříme o zapsané ústní tradici (Mišna, Gemara, midraše). Naši učitelé v zemi Izraele a v Babelónii učili a tvořili pod inspirací Všemohoucího, takže i ústní tradice, jak bylo výše v midraši uvedeno, jsou slova živého Boha. Největšího rozkvětu dosáhla ústní tradice v římsko-byzantském období, tedy mezi 2. až 6. stoletím o.l. Nutno zdůraznit, že chceme-li opravdu a do hloubky porozumět psané Tóře, musíme též studovat zapsanou ústní tradici. Bez její pomoci totiž nejsme schopni správně po-

chopit mnohé zákony Tóry psané – Pentateuchu.

Jedním z velikých učenců, o němž se ústní Tóra mnohdy zmiňuje a cituje jeho slova a ustanovení, je **raban Gamliel II. z Javne**, jehož den úmrtí – Jahrzeit – tradičně připadá na 18. sivan (letos 14. června). Raban Gamliel II. byl ústřední osobností judského židovstva po potlačení prvního protirímského povstání. Roku 80 o.l. zemřel rabi Jochanan ben Zakaj a po jeho smrti byl zvolen za předsedu – *nasiho* – Sanhedrinu v Javne právě raban Gamliel II. S kratším přerušením jím zůstal až do své smrti, asi roku 116 o.l. Svou obratnou politikou vůči Římanům se zasloužil o konsolidaci vnitřních poměrů v zemi, zastavil vliv misijní činnosti křesťanů mezi židovským obyvatelstvem a byl iniciátorem modifikace „*birkat ha-minim*“, namířené proti sektářům v modlitbě *Šmone esre*, o čemž nás informuje traktát *Berachot 28b*. Svou usilovnou činností se zasloužil o rozvoj duchovního života v Judeji a také se mu podařilo zabránit různým vnitřním sporům, které mohly ohrozit jednotu židovstva. Těchto úspěchů však dosáhl díky zavedení tvrdé kázně v Sanhedrinu a prosazováním svých, byť správných názorů nevybíravými prostředky. Gamlielova slova na svou adresu chápali někteří členové Sanhedrinu jako veřejné zostuzení. Situace došla tak daleko, že raban Gamliel II. byl svými kolegy sesazen a dočasně byl předsedou Sanhedrinu zvolen moudrý osmáctiletý rabi Elazar ben Azarija.

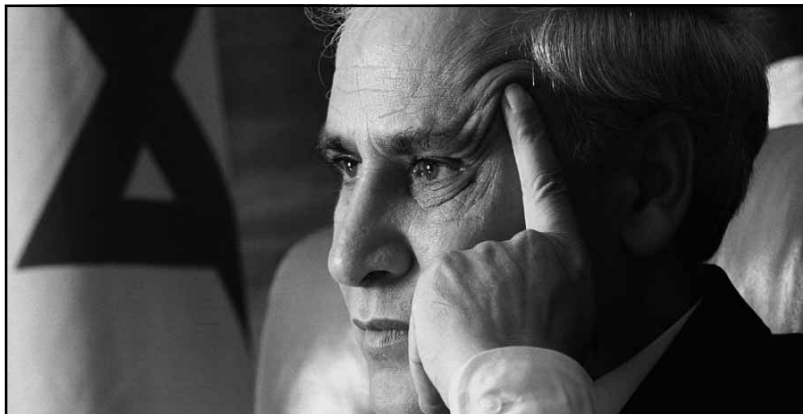
Podívejme se nyní na dva příběhy ze života tohoto velikána našich dějin, jak je zaznamenala ústní Tóra.

Jednou vznikl spor mezi rabanem Gamlielem a rabi Jehošou ohledně stanovení počátku novolunní a tak vznikl problém, na jaký den připadne Jom kipur. Raban Gamliel poslal rabi Jehošovi dopis, v němž stálo: „Žádám tě, abys přišel ke mně s holí v ruce a s penězi v kapse v den, na který podle tvého výpočtu připadá Jom kipur.“ Tehdy přišel k rabi Jehošovi rabi Akiba a viděl ho velmi rozhořčeného. Zeptal se ho: „Rabi, co tě tak rozhořčilo?“ Rabi Jehoša mu odpověděl: „Akibo, bylo by lépe, kdybych celý rok ležel v posteli nemocný, než vyplnit přání nasiho.“ Rabi

Akiba mu odpověděl: „Jedno považuji za nesporné. Jakékoliv ustanovení rabana Gamliela musí zůstat v platnosti, neboť je psáno (Lv 23,4): „Toto jsou slavnosti Hospodinovy, bohoslužebná shromáždění, jež budete svolávat...“ Zda přesně či nepřesně určí jejich termín, není tak rozhodující, ale světit svátky je povinnost.“ Rabi Jehoša přišel k rabi Dose ben Hyrkanu a ten mu řekl: „Začneme-li zpochybňovat ustanovení rabana Gamliela, budeme muset přezkoumat všechna rozhodnutí bejt dinů (soudů) od dob Mojžíšových až do dnešního dne. Ne každý bejt din, v němž zasedali tři soudci, má stejnou vážnost jako bejt din z doby Mojžíšovy.“ Vypravil se tedy rabi Jehoša s holí v ruce a s penězi v kapse k rabanu Gamlielovi v den, na který podle něj měl připadnout Jom kipur. Když ho raban Gamliel viděl přicházet, povstal, políbil ho a pravil: „Mír s tebou, můj učiteli a žáku. Můj učiteli – v moudrosti. Můj žáku – v poslušnosti. Blaze tomu pokolení, v němž velcí se podobují malým.“ (Roš ha-šana 25a). Tímto Gamlielovým činem byl pravděpodobně v samém zárodku zažehnán rozkol v židovstvu, který by mohl vzniknout následkem rozdílného ustanovení novolunní.

Když raban Gamliel vdával dceru, přišla k němu a poprosila ho o požehnání. On jí pravil: „Nechť je Hospodinova vůle, abys již nikdy nepřekročila práh mého domu.“ Když se jí narodil syn, opět prosila otce o požehnání. Raban Gamliel řekl: „Nechť je Hospodinova vůle, aby tvým běžným zvoláním bylo slovo „ach.“ Dcera mu pravila: „Otče, měla jsem dvě radostné události. Místo požehnání jsi mě dvakrát proklet.“ On jí odpověděl: „Ne, moje dcero. To nebylo prokletí, ale naopak, požehnání. Nejdříve jsem ti požehnal, abyste s mužem měli tak radostný a hezký život, aby ses nemusela již nikdy vracet do svého rodného domu. Pak jsem popřál tvému synovi, aby byl živ a *zdráv* a tobě, aby ses o něho starala. Co se týče onoho zvolání, abys vždy zvolala: „Ach, můj syn ještě nejedl! Ach, můj syn ještě nepil! Ach, nevypravila jsem ještě syna do školy!“ (Midraš Berešit Rabba 26).

► Rabín Daniel Mayer

Na pozvání prezidenta republiky Václava Klause bude ve dnech
13. – 15. června 2006 na státní návštěvě
v České republice prezident Státu Izrael, pan

MOSHE KATSAV

Členové Federace židovských obcí a Židovské obce v Praze se mohou
s panem prezidentem setkat
v úterý 13. června 2006 v 18.30 hod. ve Španělské synagoze v Praze.
Židovská obec v Praze přeje panu prezidentovi příjemný pobyt.

Nadační fond obětím holocaustu oznamuje:

Dovolte nám, abychom vás informovali o úspěšném zakončení Programu
ODŠKODNĚNÍ fyzických osob za účelem zmiřování některých majetkových
křivd způsobených obětím holocaustu, který byl Nadačním fondem obětím
holocaustu (NFOH) administrován v průběhu uplynulých pěti let.

Od mezinárodního vyhlášení programu v roce 2001 do vyplacení posledního
příspěvku na konci roku 2005 pracovníci nadačního fondu zpracovali více než
1 200 žádostí o odškodnění z 27 zemí světa, žadatelům pomáhali dohledat
dokumenty prokazující oprávněnost jejich nároku a poskytovali informace
všemi komunikačními prostředky. Po příslušných rozhodnutích správní rady
nadační fond rozdělil 100 milionů korun mezi 516 oprávněných žádostí, čímž
naplnil jedno ze svých
důležitých poslání.

Jelikož tato etapa NFOH je u konce, těžiště aktivit nadačního fondu se posu-
nulo k jeho dalším cílům: podpoře sociální a zdravotní péče o přeživší šoa,
rekonstrukci synagog a židovských hřbitovů a vzdělávací činnosti.

POZOR ZMĚNA ČÍSLA ÚČTU ČASOPISU MASKIL

Vážení čtenáři, pro úhradu předplatného
časopisu Maskil používejte, prosím, nové číslo účtu:
86-8959560207/0100 a variabilní symbol 88888 (5x8).

Na stejný účet lze zasílat i dobrovolné příspěvky.
Děkujeme všem čtenářům, kteří nás již podpořili.

Program Bejt Simcha červen 2006

sobota 24. června od 10 hodin
Ranní bohoslužba
s rabínem Ronaldem Hoffbergem

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin;
pokud je na programu i přednáška,
následuje vždy po skončení bohoslužby,
od 19 hodin

„Odpoledne s Tórou“ (studijní a diskus-
ní setkání nad týdenní parašou) každou
poslední sobotu v měsíci

HODINY PRO VEŘEJNOST

každý pátek od 16.30 do 18 hodin
(z důvodu dovolené se ruší
ve dnech 23. a 30. 6.)

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 222 251 641, 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

**a) v elektronické podobě na
www.maskil.cz**

**b) v tištěné podobě za cenu poštovné-
ho a balného;** pošlete, prosím, svoji žádost
na adresu Bejt Simcha, Mánesova 8, 120 00
Praha 2, telefon/fax: 222 251 641, e-mail:
maskil@maskil.cz (to je důležité, zejména
pokud platíte bankovním převodem, neboť
v tomto případě se jinak nedozvíme adresu,
na niž máme Maskil zasílat); výše poštovné-
ho a balného je **v ČR minimálně 250 Kč
ročně;** uvedený obnos nám laskavě zašlete
**složenkou nebo na bankovní účet
číslo: 86-8959560207/0100** u Komerční
banky, variabilní symbol je 88888 (5x8)

*Tištěnou verzi časopisu je rovněž možné si vyzvednout
osobně přímo v Bejt Simcha.*

ARMÉNSKÉ SLZY DODNES NEOSCHLY... MEZINÁRODNÍ KONFERENCE O ARMÉNSKÉ GENOCIDĚ

V minulém čísle jsme vás informovali o výborném projektu Mezinárodní konference o arménské genocidě, kterou pořádal senátor Jaromír Štětina společně s Občanským sdružením Armenia club. Konference se konala v Senátu parlamentu ČR a její význam potvrdil svou záštitou i bývalý prezident Václav Havel.

Přestože k vyvraždění tureckých Arménů došlo takřka před sto lety, je tato první genocida v moderních dějinách lidstva opět aktuální. Turecká republika se nyní uchází o přijetí do Evropské unie, ale není schopna ani po tolika letech přiznat vinu, omluvit se a odškodnit oběti masakru, kterému padlo za obětí více než milion nevinných lidí. Turecké oficiální kruhy i turecké veřejné mínění se musí s faktem viny a následné odpovědnosti vyrovnat stejně, jako to učinilo v nelehkém procesu poválečné Německo. Teprve pak, až projde podobnou očistnou zkušeností, může doufat, že se Evropská unie shodne na svém rozšíření a Tureckou republiku přijme.

Demokratické tradice, ke kterým se opět můžeme po dlouhých letech totalitní vlády hlásit, jsou morálním imperativem příkazujícím i České republice vyjádřit svou solidaritu s oběťmi genocidy a jasně označit jeho původce formou parlamentní rezoluce. Takové,

způsobem „chytré horákyne“ a místo ušlechtilé obhajoby lidských práv se vymlouvala na nutnost chránit naše „hospodářské zájmy“ a neohrozit tím strategický dovoz datlí.

Na konferenci byly předneseny mimořádně zajímavé příspěvky, které ilustrují důvody, průběh i následky této strašlivé genocidy nevinných Arménů. Redakce časopisu MASKIL proto považuje za vhodné některé z příspěvků ve zkrácené formě uveřejnit a podělit se tak o další, většinou neznámé informace.

HILDA TCHOBOIAN předsedkyně Evropsko-arménské federace (Francie)

Bylo to v roce 1963, kdy se Turecko stalo přidruženým členem Evropského hospodářského společenství a získalo naději na budoucí přistoupení k EHS, tedy v době, kdy záměrem evropských projektů byla jen ekonomická integrace. Transformace EHS ve

s EHS. K tomu ovšem došlo až do roku 1996. V červnu 1987, dva měsíce po oficiálním požadavku Ankaru na přistoupení k EHS, se v rezoluci Evropského parlamentu konstatovalo, že turecká vláda odmítá přiznat fakt arménské genocidy jako jednu ze šesti překážek, o nichž nelze vyjednávat. Rezoluce žádala politické vyřešení arménské otázky a byla skutečně historickým obratem v Evropském parlamentu. Bylo to poprvé, kdy politická instituce, jakou byl demokraticky zvolený Evropský parlament, uznala fakt arménské genocidy a také poprvé, kdy Evropský parlament vyjádřil své odmítnutí požadavku Turecka na přistoupení, předložené 13. dubna téhož roku.

Poprvé tak Turecko, dlouho skrývajícím otázkou arménské genocidy, vyslechlo požadavek mezinárodní autority uznat svůj zločin proti lidskosti pod pohrůžkou, že nebude přijato do EHS. Turecká kandidatura byla znova odmítnuta v roce 1997 na summitu v Lucemburku vzhledem k řeckému vetu. V roce 2002 získalo Turecko statut kandidáta na kodaňském summitu. Do té doby nebyla ze strany Turecka splněna žádná z předběžných podmínek vyžádaných Evropským parlamentem. Zejména se to týkalo uznání genocidy, kterou Turecko zarputile odmítalo. V roce 1989 se pádem berlínské zdi zásadně změnila mezinárodní vztahy.

Hilda Tschoboian, předsedkyně Evropsko-arménské federace

jaká již byla přijata desítkami evropských i mimoevropských států, včetně Slovenska. Bylo by velkou ostudou naší politické reprezentace, kdyby se k problému chtěla postavit

skutečnou politickou integraci nebyla tehdy na pořadu dne.

Druhou etapou tureckého plánu na přidružení se měla stát integrace do celní unie

Rozpad SSSR postupně posílil prerogativy USA ve světové politice a umožnil jim hrát v Turecku zásadní roli. To napomohlo k tomu, aby kandidatura Turecka byla při-

► jata ještě před splněním požadovaných kritérií – vlády zákona, demokracie, úcty k lidským právům a právům menšin a životaschopné tržní ekonomice.

EU ignorovala základní rozdíly, kterými se liší Turecko od jiných budoucích členů unie a které jsou dány jeho historií, geografii, náboženstvím, kulturou, územními konflikty a konflikty se sousedy. Mnozí významní evropští činitelé se spoléhali na to, že Turecko se bude během jednání vyvíjet směrem k ochotě genocidu uznat.

Dr. Arman Kirakosyan, náměstek ministra zahraničních věcí Arménie, zahajuje konferenci

Názor Evropského parlamentu byl však jiný. Naše tvrdá práce (míněna arménská lobby – pozn. red.) přinesla plody. Evropští poslanci postavili uznání genocidy jako podmínku tureckého členství. Evropský parlament vyzval v roce 2000 turecký parlament k uznání genocidy, zrušení blokády Arménie a uznání práv arménské menšiny v Turecku. Uznání genocidy výběrem Sněmovny reprezentantů USA společně s uznáním genocidy různými evropskými zeměmi, vedlo k zmírnění turecké pozice. Když nyní jedná s evropskými členy parlamentu, Turci ujišťují, že genocida nikdy nebyla, ale říkají, že jsou ochotni diskutovat i se samotnými Armény.

Pod záštitou amerického ministerstva zahraničí byl v červenci 2001 vytvořen Výbor pro turecko-arménské usmíření, kde turečtí diplomaté spolu s Armény z Ruska, USA i samotné Arménie měli dosáhnout porozumění. Bohužel od samého začátku zasedání této mise naráželo jednání na odmítavý postoj Turků uznat genocidu a to vedlo k nezdaru celého projektu..

Přesto však dialog mezi občanskými společnostmi Turecka a Arménie měl v Evropě určitý úspěch. V říjnu 2001 nahradila nová rezoluce výzvu EP k uznání genocidy Turec-

kem a vedla k podpoře komise pro usmíření. Od roku 2002 však ve všech svých rezolucích o tureckém členství, a stejně tak ve všech, které měly co dělat se vztahy EU s jižním Kavkazem, dával Evropský parlament jasně najevo svou vůli dosáhnout toho, aby Turecko uznalo genocidu. Když se blížil konečný termín kandidatury, byl EP stále vytrvalejší a v září 2005, v předvečer lucemburského summitu, který dal zelenou vyjednávání, požádal Evropskou komisi a Radu EU, aby požadovaly turecké uznání genocidy, které mělo být předběžnou podmínkou pro členství Turecka v EU.

Je velkou chybou, že během několika let exekutivní orgány Evropy nenaslouchaly těmto opakovaným výzvám EP a pak, poprvé v roce 2004, přistoupily k této ožehavé otázce s eufemistickými termíny, kdy genocidu nazvaly tragickým experimentem z minulosti a umístily ji do kontextu dvoustranných vztahů mezi Tureckem a Arménií.

Vyjednávání o členství s Tureckem již začala, a to bez otázky arménské genocidy, bez toho, aby našla své místo v 35 projednávaných kapitolách. Evropští vyjednavaelé ignorovali rezoluce EP. To se ovšem nelíbilo evropské veřejnosti a poté, co byla evropská ústava odmítnuta ve Francii a Nizozemí, bylo jasné, že je nutno přestat s ignorováním veřejného mínění. Evropská komise i Rada EU se konečně rozhodly změnit či zlepšit vzájemnou výměnu názorů s evropskou veřejností a brát jejich mínění na vědomí.

Jaké jsou tedy perspektivy toho, že Rada EU a Evropská komise opět zařadí kritérium uznání genocidy do vyjednávání? Je jasné, že rezoluce EP, i když nemají žádnou závazující váhu, jsou vyjádřením veřejného mínění k otázkám lidských práv, včetně otázky arménské genocidy. Navíc se některé členské země snažily přidávat k jednání s Tureckem další podmínky, jako např. právo vyučovat rodné jazyky a úctu pro práva kurdské menšiny.

Kodaňská kritéria, která jsou příliš obecná a neobsahují politické problémy jako okupaci Kypru, konflikt v Egejském moři a arménskou genocidu, už nejsou dostatečná k definici všech reforem, které od Turecka EU očekává. Evropa tedy zřejmě bere na vědomí všechny problémy, které existují a které odlišují tuto zemi od ostatních členských či kandidátských států. Arménská genocida je jednou z takových otázek. Plyne z toho, že současná tendence ke specifikaci konkrétních problémů Turecka během jednání,

i když na ně bylo ze strany Turecka tvrdě reagováno, otevírá nové možnosti pro zařazení otázky arménské genocidy jako podmínky tureckého členství v EU.

Turecko se na jedné straně tváří, že je připraveno k rozhovorům, na straně druhé na domácí půdě posiluje politiku popírání genocidy. Příkladem toho je oběžník, který v roce 2003 vydalo turecké ministerstvo školství. Oběžníkem vyžaduje od studentů a učitelů v tureckých školách, aby se zúčastnili soutěže popírající arménskou genocidu. Učitelé, kteří tento nestydatý požadavek kritizovali, byli zatčeni a odsouzeni.

V roce 2004 byl vydán v Turecku nový trestní zákoník. V článku 305 nového zákoníku je psáno, že jakákoli zmínka o genocidě, stejně tak jako vyjádření proti okupaci Kypru, je trestné. Mnozí intelektuálové a spisovatelé jsou nadále perzekuováni, když mluví o genocidě v roce 1915. To jsou jen ty nejviditelnější snahy genocidu Arménu zcela popírat. Můžeme mluvit i o tom, že snahy popírači genocidy přecházejí z obranné pozice do útoku. Talátova komise, kde jsou zástupci mnoha tureckých stran a kterou vede bývalý prezident kyperských Turků Rauf Denктаš, organizovala demonstraci zastánců popírání v Berlíně 18. března t.r., jiná podobná demonstrace se konala ve francouzském Lyonu za aktivní účasti šedých vlků, polovojenské organizace extrémní strany MHP.

Veřejnost začíná hrát stále větší roli v demokratizaci života v Turecku. Jde o to, že Turecko by mělo směřovat k pěstování evropských, demokratických hodnot. Všichni víme, že v kolébce novodobých evropských dějin leží hrůzy, které tento kontinent prožil v druhé světové válce, včetně hrůz genocidy a holocaustu. Pro současnost i budoucnost je potřeba se těchto hrůz navždy zřeknout a odsoudit i ultranacionalismus, který je způsobuje.

Německo a Francie by nebyly mohly položit základy společné Evropy, pokud by Německo neodsoudilo své zločiny, neuznalo je a nepřistoupilo k reparacím. Tím, že Turecko přizná svou vinu, svou minulost, že upustí od své nacionalistické doktríny, tím může jedině získat. Pokud Evropa nebude od Turecka požadovat tuto sebereflexi, pak by popírala svou vlastní historii a riskovala by, že se démoni minulosti znovu vynoří. Otázka přiznání arménské genocidy přímo souvisí s potvrzením či odmítnutím naší vlastní, demokratické evropské identity.

► Text a foto Milan KALINA

NEONACISMUS JE RAKOVINA, KTERÁ NESMÍ METASTÁZOVAT...

Za několik dní půjdeme k volbám, abychom rozhodli o dalším vývoji České republiky. Mirek Topolánek, předseda jedné ze dvou nejsilnějších politických subjektů – Občanské demokratické strany – bude v případě volebního vítězství ODS pověřen sestavením nové vlády a stane se jejím premiérem...

Dohodli jsme si schůzku v mexické restauraci. Proti mně sedí uvolněný, klidný a příjemně sebevědomý muž, který před několika dny oslavil padesátku. Na jeho chování není rozhodně poznat, že je jedním z protagonistů letošní velmi tvrdé volební kampaně. „Nejste ani trochu nervózní,” konstatuji a Mirek Topolánek s úsměvem říká: „Jsem politik a volby jsou neoddělitelnou součástí mé práce, stejně jako váš rozhovor se mnou.“

Ani oběd není pro Mirka Topolánka odpočinkem

Židovská komunita sleduje s obavami stále častější projevy neonacismu a je znepokojena mírným přístupem státu k jeho nositelům. Policie zasahuje jen velmi málo, soudních postihů je jako šafránu. Už dnes si neonacisté dovolí otevřeně pochodovat českými městy, vyvolávat xenofobní a rasistické nálady, neštítí se dokonce veřejně hajlovat. Považujete tyto projevy za vážný politický problém, nebo se domníváte, že ohrožené komunity na toto nebezpečí reagují přecitlivěle a problém má ve skutečnosti jen okrajovou důležitost?

Než odpovím, tak bych rád upozornil, že mne v této souvislosti vadí často užívaný termín *pravicový extremismus*. Každý školák přece ví, že Hitler vedl NSDAP (Nacionálně socialistická německá dělnická strana), která vycházela ve svém programu, jako ostatně každé levicové hnutí, z principu nadřazenosti celku, kolektivu nad zájmem jednotlivce. Proto se zdřáhám používat v souvislosti s nacismem i s neonacismem pravickou nálepku. To jen na okraj. Excesy, o kterých mluvíte, jsou státní mocí kontrolovatelné. Není sporu o tom, že neonacisté a jiní podobní aktivisté už zde zapustili ko-

řeny. Orientují se na mladé, nedostatečně sociálně zakotvené a labilní jednotlivce bez společenské motivace. V každém případě se jedná o nebezpečný jev, s kterým je nutno už v zárodku bojovat. Souhlasím s tím, že policie ani další státní orgány nekonají, jak by měly, což může v důsledku tuto politickou periferii jen povzbudit. Jako člověk, který se v určité komunitě pohybuje a je jedno zda v židovské nebo valašské – promiňte to určité zlehčení – policii nad nedostatečnou činností těchto orgánů velké rozpaky a stejně jako vy se domnívám, že jejich boj proti extremismu by měl být intenzivnější. Takže, pokud to shrnu, tyto obavy sdílím, ale chci upozornit, že v některých zemích je to daleko horší, osobně mě velice mrazí z nárůstu neonacismu v bývalých východních zemích Německa, kde má neonacismus živnou půdu, ty ambice tam bohužel tradičně přežívají, v tomto ohledu nemá Prusko tu nejlepší pověst. Proti těmto tendencím musí všechny demokratické země a všechny demokratické vlády bojovat daleko důsledněji. Neonacismus je rakovina, která nesmí metastázovat, jinak zahubí náš demokratický systém. Nesmíme připustit, aby lidé začali mít jakýkoliv strach. Je jedno, zda z neonacismu, revitalizace komunismu nebo s postupně degenerace občanských svobod.

S neonacismem jsou spojeny i projevy antisemitismu...

Česká společnost, která prožila tak dlouhé období v totalitě, je ve svém vztahu k menšinám obecně tolerantnější. Rozhodně mládež, jak jsem se mohl mnohokrát přesvědčit, vnímá nejrůznější jinakosti citlivě a nemá žádné problémy při kontaktu s jinou kulturou. Souvisí to samozřejmě s tím, že mládež už žije ve svobodné společnosti, s bohatými zahraničními kontakty – různost ji nešokuje, vnímá ji zcela normálně.

Pokud se stanu premiérem, bude důležitější boj proti extremismu (včetně antisemitismu) patřit k mých prioritám. ODS to ostatně má i ve svém programovém instrumentariu. Viditelný extremismus je spočitatelný a lze jej

Mirek Topolánek na neformální besedě s romskými aktivisty

postihovat, jeho nositele lze pokutovat a třeba i odsoudit a zavřít. Na druhé straně však existuje (i v tak tolerantní společnosti) určitý latentní antisemitismus, proti kterému je nutno vystupovat také, ale je to spíše otázka dobrých učebnic a slušných učitelů. Příčiny antisemitismu jsou samozřejmě složité, se silným historickým kontextem. Velmi zjednodušeným, ale nikoliv zcela nesprávným vysvětlením, je velká úspěšnost celé komunity, jsou to chytří lidé, kteří ve svých oborech dosahují znamenitých výsledků, a to se následně pojí i s jejich lepším sociálním postavením. U primitivních lidí pak vzniká závist a od závisti je jen malý krůček k nenávisti. Bohužel závist je věčná a nesmětuje jen vůči Židům, ale postihuje vše, co dosahuje úspěchu. Jinak je antisemitismus dobrým politickým trikem, když ve společnosti něco přestane fungovat a hledá se viník. Známe to konečně z literatury, jak v době největší bídy vznikaly v Rusku pogromy, protože to byl hromosvod, který odvedl pozornost lidí od pravých příčin jejich strádání. Obdobné to bylo v Polsku, kde je antisemitismus dodnes mnohem palčivějším problémem, než kdy byl u nás, ale navenek si to Poláci moc nepřiznávají. Česko je naopak země s nízkou religiozitou, jsme hodně sekulární, nekonfesní, náboženská tolerance je nám historicky dána a i to je příčinou, proč je antisemitismus v Čechách celkem nevýrazným jevem, o čemž jsem hluboce přesvědčen.

Zdravá sebereflexe vlastní minulosti je známkou národního sebevědomí. V tomto smyslu učinili Slováci sympatický krok svým rozhodnutím uveřejnit seznamy arizátorů židovského majetku

z období tzv. Slovenského štátu. Domníváte se, že by Česká republika měla tento krok následovat?

Na Slovensku se povedlo založit a úspěšně vést Ústav paměti národa, který vede bývalý federální ministr vnitra ČSFR Ing. Ján Langoš. Je zřejmě jeho zásluhou, že se podařilo takový seznam zkompletovat a uveřejnit.

Shodou okolností jsem stál u zrodu prvního, bohužel tehdy neúspěšného návrhu zřídit v České republice Památník doby nesvobody, který měl mapovat dobu německé okupace i období komunismu. Návrh na zřízení podobného ústavu v Česku podali nedávno naši kolegové v senátu. Zřízení ústavu považujeme za velmi důležité, protože pomáhá odkrývat kořeny, příčiny vzniku totalitárních režimů, ať to byl italský fašismus, německý nacismus nebo komunismus.

Potřebujeme vědět, jakými způsoby se strůjčím těchto režimů podařilo ovlivnit tak široké spektrum lidí, co je hlásání třídní, rasové nebo náboženské nenávisti jako prostředku k uchopení moci a jejího udržení, jaké byly příčiny holocaustu, potřebujeme také znát i náš podíl viny na těchto totalitárních režimech. Je to prevence, na případu Glaukova úřadu v Německu nebo Ústavu paměti národa na Slovensku nezpůsobily uveřejněné informace žádné zemětřesení. S nimi musí především pracovat historici (jako např. Pavel Žáček), ale také se s nimi musí pracovat ve škole. Považuji za klíčové, aby mládež získala schopnost rozeznat signály, rozpoznat určité znaky, které provázejí přípravu a později i vznik totalitárního režimu se všemi důsledky na celou, nejenom židovskou společnost. Oni již nepamatují válku, mnozí ani období komunismu a proto

v sobě nemají ten „barometr“, který měl každý, kdo v těch režimech musel žít. V těchto věcech musí získat zvýšenou citlivost, i když takové vctění, jako mají lidé z Konfederace politických vězňů, mít samozřejmě nemohou. Ti, kteří to prožili, cítí každý záchvěv, cítí již zdaleka ohrožení, obávají se o ztrátu demokratických svobod, registrují každý, i neúmyslný krok zavánějící totalitními způsoby. Čím více lidí dosáhne vlivem výchovy podobné citlivosti, tím bude společnost méně svolná připustit nebezpečí totalitních recidiv, které by opět rozdělovaly lidi na bázi rasové, třídní nebo náboženské doktríny. Je povinností politiků takovou „paměť“ zachovat a zpřístupnit ji. Je to součást ochrany demokracie a určitá prevence proti jakémukoliv extremismu.

Zmínil jste se několikrát o obraně dosažených demokratických hodnot a svobod. Myslel jste to jako obecnou tezi, nebo jste narážel na konkrétní ohrožení?

Tak i tak. Všichni diváci televize i posluchači rozhlasu zjišťují jak se ztrácí z programové nabídky jeden program za druhým, nyní dokonce musel odejít i známý moderátor Cibulka kvůli rozhovoru se zpěvačkou Yvonne Přenosilovou a jejímu výroku na adresu premiéra Paroubka. Důvodem je nespokojenost vládních a stranických špiček s pořady, které je kritizovaly, odkrývaly pozadí skandálů a úplatkářských afér. Byly to nepohodlné pořady a tak musely zmizet. Takové omezení svobody slova vidím jako další levicový exces signalizující snahu o zglajchšaltování nepohodlného, svobodného tisku a dalších médií. Demokracie, kterou u nás stále pokládám za mladou a křehkou se musí umět daleko více a lépe bránit jakémukoliv extremismu, ale také všem snahám o postupnou erozi základních demokratických svobod. Už dnes je cítit, že lidé opět mají strach říkat nahlas pravdu, bojí se, že každý nesouhlas bude pro ně možnou komplikací. Lidé cítí návrat určitých praktik, kterým se tato vláda nebrání a dokonce je i obhajuje.

Zdá se tedy, že nejhroženějším výdobytkem listopadové revoluce je tisková svoboda. Co navrhuje?

Na to je několik receptů. Především musíme vyhrát volby a začít zabezpečovat základní svobodu a nezávislost médií (a to i přesto, co si mohou o nich a jejich vývoji v polistopadovém období myslet). V politické rovině to znamená mj. mít odvahu vyřešit postavení veřejnoprávních médií tak, aby se neopakovalo to, co nyní vidíme, tedy nadbíhání vládní mo-

ci daleko za hranice vlastní nezávislosti. Nechci konkrétní řešení předjímat, ale je jisté, že bude nutno stávající rady odpolitizovat nebo zrušit, budeme muset dát ČT šanci, aby ve stále náročnějších technických podmínkách v digitálním světě uspěla, což ale neznamená, že do ní budeme zasahovat z vládní úrovně, jak se dnes v ČT a ČRo děje.

V případě volebního vítězství budete mít ve funkci premiéra značný vliv na zahraniční politiku České republiky. Jak si představujete vztah Izraele k Evropské unii?

Osobně jsem jednoznačně za rozšíření Evropské unie, tvrdím, že EU nemůže být jen nedobytná pevnost, nebo klub bohatých, nebo bezpečnostní „schengenská opona“. Měl by to být otevřený prostor, kam se budou postupně integrovat všechny země Balkánu. Může to být ještě dlouhý proces, ale tato oblast by neměla natrvalo zůstat vně evropských struktur. Musíme usilovat o stabilizaci poměrů v Ukrajině a podporovat demokratizační tendence v Bělorusku. Zajímavá je situace v severní Africe. Dneska má Maroko s Evropskou unií nadstandardní dohody a kromě členství chce postupně dosáhnout všech dalších výhod plnoprávných členů. Stejný postup by měl být aplikován i vůči Izraeli, který je pro mne faktický potenciální člen EU, ať se to někomu líbí nebo nelíbí.

Znamená to tlak na větší angažovanost Evropské unie v mediteránním prostoru, který by se měl celý integrovat do ekonomických a možná později i politických struktur EU?

Do blízkovýchodní oblasti je zapotřebí vrátit klid, otupit nejostřejší rozpory a odstranit permanentní nebezpečí další války. Domnívám se, že by pro mírový vývoj celé oblasti sehrála integrace Turecka a Izraele do struktur EU pozitivní roli. Nelíbí se mi například francouzská postkoloniální proarabská politika, usiloval bych o vyváženou politiku vůči Turecku, vždycky říkám, že to není jen černobílý problém. Snaha o hlubší integraci EU se současným uzavřením toho prostoru není mým cílem.

V roce 1915 se dopustili Turci první novodobé genocidy na světě. Vyvraždili 1,5 milionu etnických Arménů, kteří žili na jejich území. Dodnes si Turci tuto genocidu

nepřiznávají a odmítají jakýkoliv dialog, který by vedl k omluvě za tyto skutky. Mnozí evropští politici podmiňují turecké členství v EU právě takovým přiznáním a minimálně omluvným gestem.

Vím o tom problému. Vzhledem k tomu, že proces přistoupení Turecka do EU bude trvat dlouhou dobu, možná desetiletí, já bych nechal tureckou společnost k tomu dospět. Tato generace asi na to ještě není připravena. Věc má spíše symbolický než faktický dopad, možná, že tento požadavek kladou především ti, kteří zásadně se vstupem Turecka do Unie nesouhlasí, proto říkám, dejme tomu procesu čas.

Není to jen věc ochoty či neochoty učinit symbolické, omluvné gesto. Důsledek této genocidy je mj. dodnes trvajícím neexistence diplomatických vztahů mezi dvěma sousedními státy – Tureckem a Arménií.

Problém jistě není jednoduchý, jako není jednoduchá situace na Kypru. Od genocidy v roce 1915 k obsazení Kypru v roce 1974 uběhlo šedesát let, od genocidy Arménů do dnešních dnů uplynulo přes devadesát let. To je už rozdíl více než tří generací. Přesto musí Turecko dostat šanci se s tím vyrovnat. Dnes je paradoxní, že severní část Kypru by hlasovala pro spojení ostrova, ale to odmítá řecká část, tedy lidé, kteří byli Turky vyhnáni ze svých domovů. Může to trvat ještě generace. Proto, mohu-li se vrátit ještě k Izraeli, blízkovýchodní konflikt taky zdanlivě nemá řešení. Ne všechno se musí vyřešit hned, i když by se nám tím jistě ulevilo. Musíme podporovat pevnou, ale trpělivou politiku založenou na dlouhodobých konceptech.

Jaká je vaše osobní zkušenost s Izraelem?

Byl jsem v Izraeli a mohl jsem si všechno, co jsem se naučil, prohlédnout a vidět na vlastní oči. To, co jsem si přečetl ve skvělé knize Dějiny Izraele od známého britského historika Martina Gilberta, mimochodem autora vynikajícího životopisu sira Winstona Churchilla, mne vedlo k dalšímu zájmu o dějiny sionismu, židovského kongresu, založení státu Izrael, o roli, kterou zastávaly velmoci i nezastupitelnou roli Československa, bez jehož zbraní, munice, ale především letadel a letců, by zřejmě Izrael podlehl už prvnímu arabskému náporu. Naše vztahy byly kdysi nadstandardní, jsou i nyní a tak by to mělo zůstat.

S tímto jsem jel do Izraele. Byla to krásná návštěva, potkal jsem se s celou řadou lidí, synem bývalého prezidenta Herzoga, s telavivským rabínem, primátorem a celou řadou velmi zajímavých lidí. Velmi si vážím setkání se Šimonem Perézem, je to úžasný člověk, mnohé jsem po rozhovoru s ním pochopil. Dnes chápu proč se Izraelci vzdali osad v pásmu Gazy. Pochopil jsem, že pouhé zeměpisné názvy jako Negevská poušť, Sinaj, Golanské výšiny, Západní břeh znamenají pro Izraelce mnohem, mnohem víc, než si vůbec dovedeme představit. Pochopil jsem i to, že by arabské obyvatelstvo svým počtem brzy převýšilo židovskou populaci, což by zřejmě znamenalo konec izraelské demokracie. Proto je důležité, aby nebylo bráněno ve vzniku samostatného palestinského státu, pokud zde budou dány mezinárodní garance, že se tento stát vzdá proklamovaného cíle zničení Izraele.

Překvapil vás něčím Izrael?

Především obdivuji na Izraeli jeho charakter „tavicího tyglíku“ daný tím, že se tam stěhují Židé z celého světa, kteří si přinášejí ze svých původních domovů vedle jazyka i zvyky, tradice, kulturní a společenské postoje. Trochu to připomíná Ameriku v době největší přistěhovalecké vlny. Byl jsem překvapen, když jsem letěl nad oblastí, kde se střídaly izraelské a arabské vesnice. Bylo naprosto jednoduché je navzájem rozeznat. Židovské byly obklopeny zelení, nádrže na vodu odrážely slunce a všude byl vzorný pořádek, arabské byly suché, zanedbané. Přitom se všechny nacházely ve stejných přírodních podmínkách. Je to tedy v něčem jiném. Když nedávno opustili osadníci Gazu, nechali na místě synagogy a také skvělé skleníky. Arabové zdemolovali synagogy a zničili i skleníky, které jim mohly zajistit tuny čerstvé zeleniny. Zničení symbolů západní civilizace bylo zřejmě důležitější než vlastní prospěch chudých Palestinců. Proto ve sporu, který je samozřejmě fatální a nemá jednoduché řešení, jsem z civilizačního hlediska na straně Izraele, státu vybudovaného na poušti prosáklé krví tří generací jeho obránců. Mnohdy bojovali takřka proti všem, a přesto si i za těžkých podmínek a neustálých mimořádných okolností zachovali demokratický režim a nyní jsou jedinou skutečnou baštou demokracie v celém blízkovýchodním prostoru.

Děkuji za rozhovor.

► Foto a text: Milan Kalina

ODPOVĚDI NA NEJROZŠÍŘENĚJŠÍ MÝTY O PROGRESIVNÍM JUDAISMU – 2. ČÁST

5. Progresivní židé neodmítají kašrut

Stejně jako každá jiná generalizace, týkající se progresivní židovské praxe, je i tvrzení, že progresivní židé odmítají *kašrut*, chybné. Skutečnost je taková, že jsou progresivní židé, kteří nejedí košer, pak takoví, kteří košer jedí a mnozí – stejně jako židé jiných denominací či sekulární – dodržují některá pravidla *kašrutu*, zatímco jiná ne.

Mnohem zajímavější než statistiky, kolik progresivních židů jí košer a kolik ne, je nová definice *kašrutu*, která v progresivním hnutí vzniká. Vedle tradičních záležitostí – oddělování mléčného a masitého, zákaz konzumace určitých druhů zvířat a podobně – se snažíme zohlednit například ekologické aspekty výroby a konzumace potravin. Mnozí progresivní židé tak k tradičním pravidlům *kašrutu* přidávají nová: odmítají jíst vejce z velkochovů; nekupují výrobky společností, o nichž je známo, že se uchylují k neetickým obchodním praktikám; nepodporují cateringové firmy, které používají nerecyklovatelné nádoby na jedno použití; požadují, aby nekonzumované, nerozbalené potraviny byly distribuovány potřebným.

Tato pravidla jsou někdy souhrnně označována jako *ekokašrut*. Ale ať to nazýváme jakkoliv, důležité je, že úvahy o této problematice jsou v progresivních kruzích stále velmi živé a významné. Pravidla *kašrutu* však nejsou považována za definitivní, jednou pro vždy daná před mnoha staletími. Naopak, poznatky z ekologie a příbuzných oborů probouzejí nový zájem o *kašrut*, který není motivován snahou dodržovat přísná pravidla, ale spíše obecnějším zájmem o sociální spravedlnost.

6. Progresivní judaismus klade důraz na sociální spravedlnost, protože sociální činnost je činností náboženskou

Podivná, nicméně často opakovaná výtka zní, že progresivní judaismus klade větší důraz na sociální činnost než na náboženství. Je to podivné, protože v judaismu jsou náboženství a sociální spravedlnost jedno a totéž. Rabíni nás učí, že Tóra 36krát opa-

Celá rodina musí žít aktivním židovským životem a dítě musí dostat židovské vzdělání.

kuje: „Budete se k cizinci chovat s úctou, neboť jste byli cizinci v zemi egyptské.“ Tento postřeh je pozoruhodný nejen proto, že ukazuje, jak consistentní je Tóra v připomínání toho, že ohledy vůči cizinci jsou integrální součástí judaismu; důležité je, že rabíni si všimli, jaký důraz je na toto pravidlo kladen a tím, že si dali tu práci spočítat jeho opakování, jej ještě podtrhli. Přední rabíni a učenci – naposledy třeba Jonathan Sacks – věnovali v průběhu staletí stohy papíru argumentaci, že praktikování judaismu bez společenské odpovědnosti je nábožensky prázdné.

Každý, kdo tuto výtku na adresu progresivního judaismu vyslovuje, evidentně identifikuje náboženství s dodržováním rituálů. Rituály jsou bezesporu důležitou součástí judaismu, ale nejsou všechno. Ve

skutečnosti je důraz na sociální spravedlnost v progresivních kruzích často reakcí na to, že se židovským komunitám nedaří hrát aktivní roli při prosazování etických principů mezi svými členy i ve světě. V progresivním judaismu respektujeme autonomii každého jedince a jeho schopnost najít takovou rovnováhu mezi rituálem a sociální spravedlností, která nejlépe vyjadřuje jeho náboženské cítění.

Již rabíni ve starověku diskutovali o různých formách náboženského vyjádření. Někteří si více cenili studia než modlitby; jiní kladli větší důraz na modlitbu než na sociální jednání a tak dále. Tato různorodost je jen výrazem skutečnosti, že různí lidé mohou jít v náboženství různými cestami – tedy toho, co dnes nazýváme pluralismem.

I reformní konvertité absolvují všechny tradiční procedury, včetně ponoření do mikve

7. Progresivní židé přijímají děti nežidovských matek jako židy

Toto pravidlo je částečně pravdivé. Přijímáme děti nežidovských matek jako židy, ale pouze za určitých podmínek. Naše chápání židovských dějin a tradice po nás vyžaduje nahlížet na tradiční otázku židovského statutu z nového úhlu.

Progresivní stanovisko říká, že v současném světě již neplatí důvody, které vedly talmudické rabíny k rozhodnutí určovat židovský status dítěte podle statutu jeho matky. Moderní pohled na podstatu identity člověka nás nutí rozšířit *halachu* v tom smyslu, že uznáváme, že i děti židovských otců mohou mít židovskou identitu, neboť židovská identita dnes může být formována vlivem kteréhokoli z rodičů. Podle našeho názoru vyžaduje společenská realita dnešní doby novou úpravu tradiční praxe. Jinými slovy, tak jako starověcí rabíni redefinovali židovský statut v souladu s potřebami své doby, můžeme jej my předefinovat v souladu s potřebami naší doby.

Také jsme přesvědčeni, že pouhý fakt, že má dítě židovského rodiče, nezaručí jeho židovskou identitu. Máme za to, že nežidovský rodič musí souhlasit s tím, že se dítěti dostane židovské výchovy – a to výhradně židovské výchovy. To často znamená, že od nežidovského rodiče se očekává, že projde stejně intenzivním kurzem judaismu jaký absolvují zájemci o konverzi. Celá rodina musí žít aktivním židovským životem, rodiče musí skutečně žít podle židovských principů a dítě musí dostat židovské vzdělání. Pak, v době, kdy dítě dosáhne věku bar/bat micva, je zcela po právu uznáno za člena židovské komunity. Buď absolvuje běžný obřad bar/bat micva, při němž je vyvoláno k Tóře nebo projde

formálním aktem konverze (mikve).

Z tohoto přehledu by mělo být zřejmé, že progresivní židé nedefinují nově židovský statut z pouhé pohodlnosti nebo ve snaze zvýšit počet členů svých komunit. Zvolili jsme si tuto cestu, protože to považujeme za nevyhnutelné a logické.

8. Konverze u progresivního bejt-dinu nejsou snadné a rychlé

Nejrychlejší a nejjednodušší způsob, jak se vypořádat s mylnou představou, že konverze u progresivního bejt-dinu je rychlá a snadná, je zeptat se některého z našich konvertitů.

Lidé, kteří projevili zájem o konverzi u progresivního bejt-dinu, projdou v průměru 18 až 20 měsíců trvajícím procesem studia, začleňování do komunity a sebereflexe. Mnozí, kteří tuto cestu nastoupí, nikdy nedosáhnou cíle. Ne proto, že by byli odmítnuti rabínem, ale proto, že sami dojdou k poznání, že upřímně nemohou spojit svůj osud s židovskou komunitou.

Nežidy může studium judaismu přitahovat z mnoha různých důvodů. Většina přijde proto, že mají židovského partnera a chtějí se o jeho víře dozvědět víc. Jiní přišli v minulosti do kontaktu s židy, u dalších pramení jejich náklonnost k židovství ze studia židovské historie nebo bible. Ať je jejich počáteční motivace jakákoliv, na konci celého procesu musí tí, kteří se skutečně rozhodnou pro konverzi, být osobně oddáni židovskému náboženství i národu. V souladu s progresivním přístupem věříme, že lidé, kteří si židovství zvolí, vrostou do židovské komunity. A jejím úkolem je poskytnout jim zázemí k tomu, aby mohli – pokud je to jejich přání – plně rozvinout svou schopnost žít židovským životem. Předpokládáme, že ten, kdo po dobu osmácti měsíců deklaruje svou přínáležitost k židovskému lidu, je v mnoha ohledech jiným člověkem než ten, který podstoupil úvodní pohovor s rabínem, který je garantem jeho konverze.

K této změně dochází postupně, v několika krocích: zájemce se začíná účastnit židovských rituálů a bohoslužeb; navštěvuje rok trvající kurz judaismu; v průběhu židovského roku zažívá celý cyklus svátků; písemně reflektuje své nahlížení na židovské hodnoty a styl života; uvědomuje si, kteří lidé a které události nejvíce ovlivňují jeho chápání judaismu a podobně. V závě-

rečné fázi předstupuje dotyčný před bejt-din, rabínský soud, podstoupí předepsané rituály *mila* (obřízka u mužů) a *tevila* (ponoření do mikve, u mužů i u žen). Úspěšný kandidát poté dostane certifikát o konverzi a při nejbližší šabatové bohoslužbě je obvykle náboženským způsobem (požehnání apod.) přivítán do komunity.

Od tohoto standardního postupu se uchylujeme pouze *ba-rachmanut*, v případech, kdy je třeba brát zvláštní ohledy – například pokud je kandidát v pokročilém věku nebo je nemocen; a i tehdy musíme být zcela přesvědčeni o jeho upřímnosti. Jinak jsme v přijímání konvertitů přísní. Neodchylujeme se od výše popsaného postupu, neboť věříme, že nakonec každý člověk může vést skutečně židovský život pouze tehdy, pokud vážně zpytuje své náboženské pohnutky a postoje. Všechna stádia a procedury procesu konverze napomáhají tomuto způsobu sebepoznání a zrcadlí hodnoty, které jsou nedílnou součástí progresivního chápání judaismu.

Rabín Fred Morgan působí v synagoze Temple Beth Israel v Melbourne, z jejíhož časopisu je text převzat

► Přeložila Kateřina WEBEROVÁ

Hledáme dobrovolníky

pro společný projekt organizací WIZO, ČUŽM a soc. odd. obce

POČÍTAČE PRO VŠECHNY

Cílem projektu je zpřístupnit počítače a jejich možnosti (internet a pod.) starším členům obce. V rámci projektu bylo vytvořeno v klubu Gešer Wi-Fi připojení. Hledáme dobrovolníky, kteří by byli ochotni se cca 2 hod týdně věnovat (trpělivému) vysvětlování základních funkcí počítače. Za každého ochotného člověka budeme velice vděční.

**Informace podá
paní Neumannová
tel.: 777 602 388**

HERBERT HUGO LANGSHUR NAVŠTÍVIL KRNOV

V polovině května žilo slezské městečko Krnov sváteční atmosférou. Příčinou byla návštěva 84 letého krnovského rodáka pana Herberta Hugo Langshura, který se svými syny Alexandrem a Erikem přijel z Kanady, kde nyní žije, aby tak dovršil více než roční spolupráci se žáky místní Základní školy Dvořákův okruh. V čem ta spolupráce spočívala?

Před dvěma lety začali žáci místní základní školy pátrat po osudech židovských obyvatel z města Jägerndorf (dnes Krnov) a pustili se do toho se skutečnou vervou. Navštěvovali pražské synagogy, prohlédli si Terezín a dokonce navštívili i vyhlazovací tábor v Osvětimi. Samozřejmě bylo pátrání v archívech a desítky rozhovorů s rodiči, prarodiči a dalšími pamětníky o osudech krnovské židovské komunity. Během pátrání děti zjistily, že jeden z místních rodáků dnes žije v Kanadě. Povedlo se jim získat jeho adresu a kontaktovat jej. Pan Langshur byl jejich aktivitou velmi potěšen a poslal jim mnoho cenných vzpomínek i starých fotografií. Díky internetu byly kontakty velmi efektivní a nakonec jej děti pozvaly, aby se přijel na své rodiště podívat.

Dnes 84letý Hugo Langshur se narodil 15. 12. 1921. Rodina Langschurových byd-

Malý Herbert s otcem Sigmundem a matkou Ernou.

lela na tehdejší Horním náměstí v dnes již neexistujícím domě, naproti kavárně. Mladý Hugo chodil nejdříve do chlapecké obecní školy, později v letech 1932–38 byl studentem reálného gymnázia, na kterém byl jeho otec Sigmund Langschur profesorem. Na jaře 1938 poslali rodiče 16letého Huga k tetě do Londýna. Tam v roce 1943 získal diplom inženýra leteckých motorů. Rok předtím, v červenci 1942, byli poblíž běloruského města Baranoviči zavražděni jeho rodiče. Ihned po škole se čerstvý inženýr hlásí do armády a jako britský důstojník se účastní bojů v severozápadní Africe, Itálii a Rakousku.

Od roku 1952 žije v kanadském Montrealu, kde si také pozměnil pravopis příjmení z Langschur na Langshur. Své rodiště navštívil počtvrté od konce války. Tentokrát i se svými dospělými syny.

Byla to pro všechny velká sláva. Nejdříve začala prohlídka gymnázia, kde učil i jeho otec a kde byl i on studentem. Doprovázel jej ředitel školy pan Čermák. Poté následovala prohlídka synagogy a po ní oficiální přijetí představiteli města, starostou Hercigem a místostarostou Ing. Vrzalem. Vzácný host zde převzal pamětní list s poděkováním za účast v boji proti nacismu a videokazetu s prezentací města.

Později během oběda v restauraci Hermes vzpomínal, že to bylo právě v tomto domě, kde poprvé v životě políbil děvče. Přestože to byl zcela neviný polibek, dodnes cítí z této premiéry vzrušení. Po obědě se všichni odebrali k základní škole, kde se konalo slavnostní odhalení panelu s jeho životním příběhem a osudy jeho blízkých. Text i grafiku panelu vytvořili sami žáci pod vedením učitelky dějepisu paní Hany Janákové. Technickou stránku zajistilo Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze ve spolupráci s Občanským sdružením „Zapomenuti“ v rámci projektu „Pocta dětským obětem holocaustu“. Jedná se o druhou fázi projektu „Zmizelí sousedé“, jehož autorkou je paní Marta Vančurová. Na panelu nechybí ani připomínka jeho platonické lásky k místní rodačce Trude Husserlové. Stejně jako jeho rodiče, i tato krásná dívka nepřežila válku. Ve stejném roce, kdy v Anglii dokončil vysokou školu, Trude umírá v osvětimském pekle. Před školou, kde se kdysi naučil číst a psát, jej čekalo překvapení v podobě dechové hudby a vystoupení dětských mažorettek. Když pak vyšel do druhého patra, aby se posadil do míst, kde kdysi sedával jako chlapec, došlo k dalšímu dojemnému okamžiku. K vzácnému hostu přistoupil Horst Kaller, předal mu vyřezávaný znak města Krnova a řekl: „Německý národ způsobil vaši rodině mnoho zlého, já bych vám chtěl předat alespoň tento malý dárek, vlastnoručně vyřezávaný znak s německým a českým názvem

města. Je symbolické, že jsme se oba narodili v Jägerndorfu a dnes se setkáváme v Krnově.“ Pan Kaller je Němec, narodil se v Krnově v roce 1940 a po válce byl z města společně s rodiči odsunut. Vloni se do Krnova už jako důchodce vrátil, aby ve svém rodišti dožil.

Děti při prezentaci panelu také představili vzpomínky pana Langshura formou promítaných fotografií a čteného textu. Poté, co dozněly písně v hebrejštině a jidiš v podání žákyň ZŠ, pronesl dojatý host poděkování za možnost navštívit své rodné město a za nádherné uvítání. Zavzpomínal také na své německé spolužáky, na svého oblíbeného učitele i na Josefu Wolfertovou, která v domácnosti Langschurových vypomáhala. Byla Němka a katolička, přesto se i za změněných politických poměrů s jeho židovskými rodiči stýkala. Zemřela v roce 1942. „Když jsem se v roce 1974 ptal na místním hřbitově po jejím hrobě, bylo mi řečeno, že ostatky ze starých německých hrobů se už dávno vyházelely,“ řekl s lítostí a dodal, „že barbarství neunikl ani hrob jeho dědečka Carla Kohna na místním židovském hřbitově. Ten měl ovšem větší štěstí, byl totiž v roce 2004 během mezinárodního workcampu opraven a znovu postaven.“

Další program pana Langshura a jeho synů byl již čistě soukromý, navštívili Osoblaby, kde jsou pochováni předkové jeho matky a podívali se i na Rejvíz, kam často jezdil se svým otcem na rodinné výlety. Pak navštívili Olomouc a přes Vídeň se vrátili zpět do Kanady.

Možná si někdo řekne, proč je tolik povyku kvůli nostalgickému starci, který se přijede podívat na své rodné město. Je to proto, že cítíme povinnost alespoň trochu zahladit šrámy způsobené dvojí totalitou a napravit dlouholeté přezírání historické pravdy. Proto by takové návštěvy již nikdy neměly být jen soukromou záležitostí, ale příležitostí k sebereflexi dospělých a k poučení těch mladších.

S použitím
informací Pavla Kučí
zpracoval Milan KALINA

IVAN VÁVRA: JAK TO VŮBEC BYLO MOŽNÉ? DÍL ČTVRTÝ – LÍSTKY DO VĚTRU – MIRIAM

Psal se rok 1937: v červenci nás táta naložil do naší „Tatříčky“ k tak řečenému „prázdninovému výletu“ po Itálii, což bylo ilusivní, neboť s otcem nebyly žádné „prázdniny“, protože on architekt, grafik a restaurátor vůbec žádné „prázdniny“ neznal. V létě vstával ještě před úsvitem a toho dne MUSEL vidět to a ono a navštívit tamhleto a prostudovat ještě tohle a když už jsme tady, tak samozřejmě ještě to a ono. Čili – neustálá honička a štvaniče. Ale stálo to za to, neboť díky jemu jsme viděli a zažili věci, které jsme v následujících padesáti letech už vidět nemohli.

Tak tedy Itálie 1937: Udine – Ferrara – Padova – Ravenna – Bologna – Rimini – Assisi – Řím – Brescia a tak napořád a všechno vidět a prostudovat. Ještě že nás nechal vykoupat na pláži v Riccione (tam měl vilu Mussoliniho syn Bruno a všechno se černalo košilemi ve všech možných uniformách – Itálie tonula v nadšení nad vítězstvím v Habeši a nad boji ve španělské občanské válce). A už zase do auta a nahoru do srandovně republiky San Marino, „když už jsme tu“, tak tedy ještě dále po vyprahlých hřebenech Apenin, v pekelném žáru ukrutného „sole mio“ až do Urbina, rodiště Rafaela Santiho. Bez milosti.

Urbino, skalní hnízdo, jehož se ještě ani renesance nedotkla, posazené na hrotech rozpáleného kamene, bez jediného lístku zeleně. Uzoučké uličky s domy tak blízko sebe, že si Itálie zapalovali cigarety jeden druhému z oken přes „ulici“. Ale na dně těch uliček byl blahodárny stín, věčný, trvalý „od založení města“, stín naplněný vůní a pachem vypraného prádla, horkého oleje, ryb, zeleniny, ovoce, dětských kakánek, močí, tabáku a člověčiny.

Tak tohle je ta pravá Itálie, nefalšovaná a echt. Uprostřed toho všeho žáru a pachu – „moderní“, tedy renesanční dům, museum Rafaela Santiho. Chlad, ticho, slabé vrzání intarsované podlahy, obrazy na stěnách. A jeden z nich – rána mezi očmi: letmá, olejová studie, spíše skizza, jedna z těch pozhnaných, neboť je na ní zachycena prvotní idea, více ještě nepotřísněná přemýš-

lením a technickými úvahami o malbě, o strategii obrazu.

Stop – skoro zástava srdce. Ten dvanáctiletý kluk, grázl tažený „fodbálem“, pocítil, že se dotkl „lemu věčnosti“, jak říkají Číňané. Byla to skizza k obrazu Panny Marie, dívenky asi dvanáctileté, nepopsatelně jímavých očí (podobných zraku právě probuzeného srnčího mláděte), s úsměvem trochu rozpačitým, trochu i smutným, kte-

rý jakoby říkal: „Jsem snad určena k něčemu velikému, možná strašnému, nevím ještě k čemu, nevím, zda tu sudbu vůbec unesu, ale vím, že tou cestou musím jít, a to až do konce. Bůh se mnou. Ale proč právě já?! Vždyť jsem ještě skoro dítě! Pomoz mi, člověče!“

Co jsem jí na to měl odpovědět! Její volání, tak sugestivní a úpěnlivé, i její krása – ta neokázalá sličnost obyčejné dívenky ►

► z judských hor – ve mně setrvala, a já jsem sotva vnímal cestu zpátky, dolů z těch strašných skal, po silnicích lemovaných šedivými olivovníky a zaprášenými, sluncem unavenými cypřišemi. (Tak asi vyhlížel kraj kolem Betléma, kde jsi se setkala, holka zlatá, se svým osudem?)

Zvláštní – ani návrat dolů, do té Itálie 1937, do cizineckého ruchu, mezi ten lampion osvětlený tingl-tangl, mezi řev EVVIVA a VIVERE! ze mne nevymazal ten zásah z hřebene Apenin. Nějak ve mně zůstal napořád – těsně pod hladinou vědomí. Ale hergot – čím jí mohu JÁ pomoci? Co mám učinit?

Neudělal jsem nic.

Přešly týdny, měsíce a roky – jaké roky! 1938 – 1939 – 1940, a přišlo to divukrásné září roku 1941, svatováclavské léto – skoro by se dalo říct „cynická kulisa k nástupu Reinharda Heydricha a stanného práva“. A začátek „Entjudung“ neboli „odžidovštění“ prostoru Böhmen und Mähren od židovského moru. Mně „už“ bylo celých šestnáct let a kromě jiných aktivit jsem se zaměstnával s partou přátel směnou na černo páleného špiritusu za antibiotika a sedativa, které jsme dodávali do Pražské židovské nemocnice, jak o tom vypráví povídání o Saidovi.

Když jsem se na jedné z posledních cest odtamtud motal zadními dvorky a vnitřními „zahradami“ bývalého ghetta – nyní téměř obnoveného, stála u lavičky pod žlutoučkým kaštanem, z něhož už padaly poslední hnědé plody, drobná tmavovlasá dívka s tmavomodrým baretem a knížkou v ruce. Cosi mě na ní zarazilo – zrozpačitel jsem, a protože nebylo vyhnutí, dost nešikovně jsem ji pozdravil. Usmála se na mne (bože, kde jsem jen tenhle úsměv viděl?) a pak se rozvinula taková ta zajímavá, koktavá konverzace šestnáctiletých oné doby, v níž přímočará smělost teenagerů ještě dávno nebyla na pořadu dne. „A co to, slečno, čtete pěkného?“ byl můj duchaplný postup konverzace. Ukázala mě knížku: byl to Golem od Gustava Meyrinka. Znal jsem ji (a od té doby jsem ji přečetl snad desetkrát, pochopitelně). „A líbí se vám?“ „Mám k ní i osobní vztah. Jmenuji se totiž také Miriam, jako ta Miriam Hillelová – jenže nejsem ani krásná ani moudrá a nečeká mě žádný Athanasius Pernath,“ řekla v narážce na postavy románu. I já jsem se jí představil a chtěl jsem jí říci, že krásná je, ale nedokázal jsem to: nějak jsem znehybněl, zolovnatěl, jako bych se ocitl v ji-

ném světě. Řekl jsem jen: „Myslím, že vím, proč jste tak sama...“ „Ano,“ odpověděla tiše, „víte, my už nemáme přátel, my už jsme jenom sami.“ My – to znamenalo Židé. Miriam je tedy Židovka. Což tehdy znamenalo: odsouzenec k smrti, jenom s neznámým termínem „kdy“. „Ale někdo vám přeci píše – ta obálka ve vaší knize...?“ „Ale ne, jen maminka se s někým chce rozloučit, mám ten dopis dát na poštu, ale...“

Aha, pochopil jsem. To už totiž platila vyhláška, že Židé nemohou házet dopisy jen tak do schránky, ale musejí je podat prostřednictvím jediného, vyhrazeného poštovního úřadu, a to v Praze 2, Ostrovní ulici. Ovšem se zápisem do zvláštní úřední knihy – s uvedením všech dat odesílatele a příjemce. Opatření vynikající: na té poště v Ostrovní ulici bylo boží dopuštění, Židé tam čekali v nekonečné frontě před jediným okénkem, a než každý z nich vyplnil kolonky v knize a úředník je zkontroloval dle jeho průkazu (s označením „Jude“) – ach! Opatření mělo ovšem znamenité důsledky: Židy brzy přešla chuť cokoliv zasílat – a adresát věděl, že je zapsán v knize. Že dostal dopis či lístek od Žida, že si píše s Židem a že je to evidováno (Němci měli pro tuto evidenci tuze pěkný výraz – Korrespondenz-erfassung, čili podchycení korespondence. Podchycení. Jsi tedy podchycen – jak skvěle to zní!) Mimo jiné – rozkošný detail: židovský dopis musel úředník osobně ofrankovat (Žid nesměl vlastnit známky), avšak nesměl frankovat známkami s obrazem Adolfa Hitlera. Není přeci možné, aby byl Vůdce přilepen na židovský dopis!

Samozřejmě jsem se Miriam nabídl, že dopis odešlu: „Můžete mě důvěřovat, slibuju!“ Zase mě ozářil ten zvláštní úsměv – s trochu svíslými koutky úst. Kde jsem ten úsměv, tu tvář, tu bytost jenom viděl?! „Já si vás dovolím tady zase vyhledat!“ „Ale proč? Jsem vám tolik vděčná, ale není pro vás dobré stýkat se s námi – s takovou, jako jsem třeba já!“

Holka, co ty víš, já, kamarád s Leonem Steinhardtem, s Hanušem Weissem, Saidem Rennerem – ha! Dopis, adresovaný na české jméno kamsi do Chrudimi, jsem ofrankovaný hodil do schránky u nás v Resselově ulici. A doma, doma mě náhle osvítilo poznání: vždyť tuhle tvář, ty oči a ten úsměv – to bylo to děvčátko Maria z obrazu v Urbínu, vise Rafaela Santiho lehce nahozená na plátno několika tahy

štětce, Rafaelovo vidění děcka z Judey, je muž bylo předurčeno stát se Marií. A já ji měl teď před sebou, živou, ale – jaký to trojúhelník: Judea – Urbino – pražské ghetto za židovskou nemocnicí! A ke všemu: ta, kterou jsem teď viděl, se jmenovala Miriam, hebrejské „Maria“.

Ta doba – podzim 1941 a zima 1941 – 42 – určitě nebyla příhodná pro romantické rozpoložení, pro jítření citů, zejména sladkých či jen nasládlých. Když člověk vyšel ráno ven, uviděl nově vylepené červené plakáty Bekanntmachung – Oznámení: „Pro Říší nepřátelskou činnost byli popraveni: za první, za páté, za desáté, za dvacáté druhé“ atd. atd. A bylo s tím dost co dělat, co v sobě přemoci a nad čím zatnout zuby: a přesto – tichoučký hlas opravdového, normálního člověčího citu vyvažoval silou přírody všechny ty abnormality a zvrácenosti psychických poloh, v nichž jsme se ocitli. Přes všechny starosti, které jsem měl, mě pořád cosi nutkalo, táhlo do židovského města, do dvora s několika drny trávy pod vzrostlým kaštanem. Častokrát jsem tam byl a čekal marně. Kaštan už celý opadal, dny se zkrátily a šero se sklenulo do tůní mezi skalami kamenných domů. Domů, jejichž okna nepropouštěla ani zámkit světla, neboť nařízení o zatemnění byla tuze přísná.

Když z počátku roku 1941 napadl sních, měl „můj“ dvoreček zvláštní kouzlo, i když kouzlo jaksi hrozivé: sních byl namodralý, kolem se tyčila hradba černých domů s bílými římsami, občas zakrákorala vrána, marně hledající alespoň nějaký drobeček čehosi k sezobnutí. A ticho, neúlevné ticho. Ani za temnými okny nebylo možno tušit život, světlo, teplo, vůni chystané večere, hudbu z rozhlasového přijímače – neboť v židovských bytech nic takového nebylo. Tam se jenom tiše a odevzdaně čekalo – čekalo na termín. Dny, noci, týdny, měsíce.

Zachrštění klíčů, zvuk zavíraných domovních dveří, zachrčání krůčků na sněhu. Miriam! „Holka, konečně jsem se tě taky dočkal, pořád s sebou tahám tenhle balík pro tebe – šála, svetr, spodní prádlo od mámy a hlavně boty, jen aby ti byly!“ „Proč to děláš, je to nebezpečné, víš přeci, že jsme prašiví!“ „Nemluv takhle a neděkuj. Znáš přece zásadu: No thanks between friends.“

„Jenomže – mě to přátelství bolí; je to asi tak, jako když někdo už už umrzá, tu prý cítí najednou v sobě mír a jakési teplo, ale když ho někdo zachraňuje a tře ho sněhem, tu do něj pronikne bolest, zlá a krutá. Netřít mě sněhem!“

„Tak proč jsi přišla?“

„Protože – už jsem to nemohla vydržet. Věděla jsem často, že jsi tu byl, viděla jsem tě špehýrkou, a byla jsem nekonečně smutná, když jsi zase odešel. Přála jsem si vždycky, abys už nikdy nepřišel – a přeci... Proč se jen ten pitomý život ve mně stále probouzí, když se mi chce tolik spát. Spát!“

„Tak vidíš – ať dělám, co dělám, vždycky je to špatně. A přitom bych ti chtěl způsobit alespoň malinkou radost – věř mi!“

Drželi jsme se za ruce, a ona mi mou rukou lehounce, opatrně pohladila. Pak jsem zase já ji malinko pohladil po tváři – a raději rychle odešel.

Bylo pak těch setkání během zimy asi tak deset, krátkých, neboť mě o to prosila. Zvláštní: měl jsem ji velice rád, ale nikdy jsem po ní nezatožil jako po „svém děvčeti“ – i kdyby nebylo těch okolností. Protože pro mne byla čímsi, co není z tohoto světa, světýlkem z nekonečné dálky, jako třpyt té malé hvězdičky ve voji Velkého vozu, která sice ukazuje přesný směr „severo-severo-východ“, ale my tu hvězdičku nikdy nemůžeme uchopit do dlaní.

Ta setkání byla krásná, i když jaksi zajímavá. Jako když navštívíme nemocného v nemocnici – oba sice mají radost, ale v obou se ozývá hlásek „už radši aby odešel, stejně mi nemůže pomoci“.

Miriam mi mnohé ozřejmila z židovského náboženství a tajemná hebrejská písmena malovala větvičkou kaštanu do sněhu. Vysvětlila mi význam některých židovských jmen – třeba že ten obligátní „Kohn“ znamená „kohen“ tedy kněz, a „Katz“ nepochází z německého „Katze“ – kočka, ale je zkratkou „ká-cé“ z „kohen cedek“ tedy vznešený kněz. A že souhláskové alfabety zkratky znali Židé už před dvěma a půl tisíci léty. A její nevlastní otec se právě jmenoval Katz.

„A je to kněz vznešený?“

„Není ani kněz, ani vznešený, ale je nesmírně moudrý a dobrý. Nevím, jak to dělá, ale on ví všechno, on zná i tebe, tvou povahu, to, co v tobě je i není, co můžeš a co nemůžeš, co v sobě vzděláš – i to, co zanedbáš. Ale nikdy by ti to neřekl, protože to člověk nesmí znát.“

„Ale proč? Pomohl by mě tím. Cožpak není dobré pomáhat?“

„Ne takhle. Protože to je ono ovoce ze stromu poznání, které Bůh zapověděl jíst. A Adam jedl. Chápeš teď, co bylo myšleno pojmem hřích? Vůbec ne to svedení Evou – v tom smyslu, že spolu souložili! To je přeci úplně jiná věc!“

„Probůh, Miriam, co to říkáš za slova?!“ (Tenkrát se to takhle po lopatě neřikalo a v tomto polodětském věku už vůbec!)

„Proč? Vždyť je to život! A ten se prolíná se smrtí. Proč člověk nemá znát svou budoucnost? Vždyť by to pak pro něj byla jen vyluštná křížovka – zmačkat to a zahodit!“

„Ani trošinku? Jen tak nakouknout?“

„Ani to ne. To je proti zákonu života. Víš, jaký je rozdíl mezi normálním člověkem a odsouzcením k smrti? Všichni víme, že zemřeme. Ale on – na rozdíl od normálních lidí ví, kdy to bude. On zná svůj termín, to datum. A v tom je jeho trest, jeho peklo. Když ho odvádí kat, je už vlastně dávno mrtev.“

„Ale Miriam,“ neudržel jsem se, „vždyť i ty víš své...“

„Ano, vím, a vím i zhruba termín: bude to už brzy. Ale někteří z nás to vydrží, uvidíš! To proto, že vědí, že stojí na správné straně, a proto mají i naději. A uvidíš, že ti druzí, co stojí na špatné straně, budou kapat jako mouchy, neboť naději mít nebudou. Naděje je něco, co je mimo realitu. Je to vnitřní stav.“

„Ale proč, proč to všechno?“

„Můj otec říká: Je nám uloženo na Chrám pracovat, ale není nám dáno jej dokončit. To cituje Talmud. Já jsem toho moc nenapracovala, neměl jsem ani čas. Ale snad jsem přiložila alespoň jednu cihlu, jednu jedinou...“

Ach ano, Miriam, ale ta cihla byla ze zlata a dala si jí mně. Ale když já nevím, co s ní?!

„Víš, někdy v noci odhrnu zatemňovací papír a dívám se na oblohu, na hvězdy: vidím Cassiopeiu, to veliké „W“, ale když si lehnu obráceně, vyhlíží to jako „M“, můj monogram, něco jako vizitka na dveřích: to abys věděl, kde budu bydlet. Tak se na mne přijď někdy podívat...“

Co ti mám na to říci – co se dá vůbec odpovědět tomu dítěti z obrazu Rafaela Santiho, které je předurčeno, ale neví proč.

Březnové setkání už bylo kratičké. Pod kaštanem, na němž se už nalévaly pupence, na kousku trávníčku, jenž začal vonět, neboť spící hlína se změnila v probuzenou, živou zeminu.

„Dnes už to bude jenom chvilíčka. Moc ale prosím, odejdi co nejdříve. Dostali jsme totiž termín: zítra odpoledne v 16 hodin před Veletržním palácem. Snad mě tam uvidíš, ale raději se o to nesnaž...“

Pak jsme se lehounce, hebce, dvakrát políbili. Prvně a naposledy. Ty polibky chutnaly po čerstvých meruňkách. Stisk rukou – rychle pryč – bez ohlednutí. Jako ten biblický Lot...

Nazítří – cesta k Veletržnímu paláci. V místech, kde dnes stojí krabice Parkhotelu, byly tenkrát baráky „Erfassungsstelle“ čili „Záchytného střediska“. V němčině to ale zní líp, něco ve smyslu „uchvacující místo“. Něco, co zachvátí, a už nepustí. Taky že nepustilo.

V baráčích vládl pořádek, byly tam přepážky, u nichž bylo třeba předložit povolávací list plus průkaz s nápisem „Jude“ a šesticípu hvězdou, dále plnou moc, kterou „žadatel“ předával „dobrovolně“ veškerý svůj majetek do správy „Treuhandstelle“ neboli „věrné ruce“. Nechybělo prohlášení, že předávaný majetek je skutečně veškerý a nic nebylo zatajeno, poškozeno nebo zničeno (jinak se žadatel vydával postihu dle říšského zákona i na místě budoucího usídlení) a dále osvědčení o zdravotním stavu, ne starší dvou měsíců od určeného židovského zdravotního střediska, o tom, že zdravotní stav žadatele je „dobrý – přiměřený věku – ucházející“ (nehodící se škrtněte), takže je schopen přesídlení. Pak se předalo zavazadlo, ne těžší než 15 kg – a žadatel obdržel číslo na kartónové desce upevněné na solidní šňůře. Tu šňůru si přehodil přes krk tak, aby deska s číslem byla dobře viditelná na hrudi, leč nezakrývala žlutou hvězdu s nápisem „Jude“. Tím získal nárok na slavník – a pak se jen čekalo na transport. Touto procedurou byl Žid definitivně odříznut od ostatního světa, byl hermeticky oddělen, navždy a definitivně. Barák ve Veletržní už nebyla Praha, byl to jiný svět oddělený od naší reality řekou Lethé.

Už před čtvrtou hodinou odpoledne se prostor před Erfassungsstelle plnil bytostmi očekávajícími své vyškrtnutí z tohoto světa. Pak dav zašuměl vzrušením: „Už pouštět!“ Dveře baráku se otevřely a strážní oddíl Schutzpolizei řadili dav do trojstupů. Konali tak klidně a zdvořile. Vše muselo mít mírný a civilizovaný průběh. Němci si na dekorum potrpěli.

Miriam, má zhmotnělá bytost z Rafaelova obrazu, zvedla patnáctikilový kufřík a vstoupila na cestu do souhvězdí Cassiopei.

► Ilustrace: Lucie LOMOVÁ

VYŠETŘOVÁNÍ JE SKONČENO, ZAPOMEŇTE!

Pod tímto titulkem jste se v několika posledních číslech MASKILu seznamovali s ponurým příběhem významného židovského činitele, experta OSN pro uprchlíky a vrcholného představitele židovské humanitární organizace Joint Distribution Committee Charlese Jordana, který při své návštěvě Prahy záhadně zmizel z hotelu a byl dne 17. srpna 1967 nalezen mrtvý ve Vltavě nedaleko Karlova mostu.

Pokusili jsme se takřka čtyřicetiletou záhadu osvětlit z různých úhlů a odpovědět na klíčovou otázku, zda se jednalo o zločin nebo jen nešťastnou náhodu, případně sebevraždu. Vše, co jsme dosud zjistili, svědčí bohužel ve prospěch varianty první – tedy vraždy.

Náš seriál bychom rádi ukončili publikováním názorů zástupců JOINT, velvyslanectví státu Izrael v Praze a ministerstva vnitra ČR. Je pro ně tato kauza uzavřenou záležitostí? Jakmile dostaneme jejich odpovědi, náš seriál uzavřeme.

Milan KALINA

ČERVNOVÉ POŘADY ŠALOM ALEJCHEM

Od prosince 1994, tedy již 13. rok, vysílá rozhlasová stanice REGINA každou druhou neděli půlhodinový pořad ŽOP nazvaný Šalom alejchem. Připravuje ho ředitel Židovského muzea v Praze Leo Pavlát, ze studia spolu s ním promlouvá Vida Neuwirthová.

V prvním z červnových pořadů, 11. 6., se dozvíte o vztahu judaismu k životnímu prostředí a dále o nevšedním izraelském projektu veřejného psaní Bible v České republice. Arch. J. Línek bude hovořit o projektu Hagibor a tématem následujícího příspěvku bude právě otevřená výstava v pražském Karolinu „Neztratit víru v člověka – Protektorát očima židovských dětí“. Závěr vysílání pak bude vyhrazen informací o nejbližších večerních pořadech ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze a krátkým zprávám z židovského světa.

Úvod následujícího vysílání 25. 6. bude ještě jednou patřit vztahu judaismu k životnímu prostředí. Vlasta Sidonová poté představí činnost Střediska sociálních služeb při ŽOP a v následujícím rozhovoru se dozvíte, jaké plány má pražské občanské sdružení „Památník Hartmanice“ s opravenou, právě otevřenou synagogou v tomto šumavském městě. Následovat bude pozvánka na výstavu v Armádním muzeu na Žižkově o československé vojenské pomoci Izraeli v roce 1948 a jako vhodný tip na dovolenou můžete vzít informaci o unikátním podvodním muzeu v Izraeli. Pořad pak jako obvykle uzavřou krátké zprávy ze židovského světa.

Vysílání Šalom alejchem 11. i 25. června doprovodí židovská hudba. Pořady začínají vždy v 19.30, a to na frekvenci 92,6 MHz.

ZÁCHRANA DAT – ZÁCHRANA SOUVISLOSTÍ

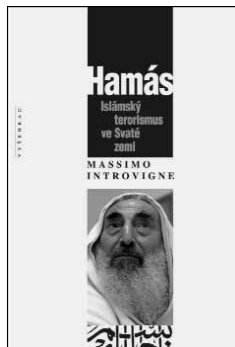
Zkušenost národů a společností, získaná a uchovávaná při putování věky, se při práci s moderními technologiemi neprojevuje ve formě schopnosti je používat, nýbrž v přístupu k nim.

A dobrý přístup dává dobré výsledky. Zatím co slovo „oprava“ je z naší slovní zásoby stálů rychleji vytlačováno slovem „výměna“, záchrana zůstává záchranou s cílem získat a zachovat vše, o co bychom pouhou výměnou přišli. Elektronická média uchovávají obsah, formu i kontext s překvapivě efektivní, ve věku knihy nepoznanou schopností rychlého sdělení a sdílení. Pokud ale elektronické médium selže, odpovídá i rozsah hrozící ztráty jeho kapacitě a míře významu kontextu, ve kterém na něj data byla uložena.

ZÁCHRANA DAT, služba, která se zabývá obnovením dat z jakéhokoliv média, systému či zařízení, je rychlá, účinná a překvapivě úspěšná. V České republice je dostupná odkudkoliv, telefonicky na **224 999 777**. Jedno, zda jste soukromá osoba nebo firma.

Pomoz si sám je zdánlivě snadné – obsah lze přece znovu získat nebo pořídit, i upravit do ztracené formy. Záchrana dat to ale dokáže rychleji, včetně struktury a časově i místně vázaného kontextu – podstaty kvality elektronicky uložených informací.

LITERATURA S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Izraelsko-palestinský konflikt patří nepochybně k nejdéle trvajícím a současně i nejkomplikovanějším politickým rébusům současného světa. Kdo se chce tímto problémem seriózně zabývat, jistě uvítá několik publikací, které mu pomohou v lepší orientaci v málo známé problematice islámu a usnadní pochopení skutečného významu slova džihád, dozví se, co reprezentuje organizace *Hamás* a jsou-li *svaté války* nezbytnou civilizační daní.

Odkud *Hamás* pochází? Co doopravdy chce? Je možné *Hamás* umlčet vojenskou silou? Na tyto a mnoho dalších otázek odpovídá Massimo Introvigne, autor nevelké, nicméně významné publikace **HAMÁS – ISLÁMSKÝ TERORISMUS VE SVATÉ ZEMI**. Popisuje zrod tohoto hnutí a jeho kořeny v muslimském bratrstvu, což je mezinárodní fundamentalistická asociace, a odkrývá vztahy mezi *Hamásem*

Massimo Introvigne

Italský autor více než třiceti odborných knih, zabývajících se problematikou minorit a náboženského extremismu. O autorově vysoké odbornosti svědčí i to, že pořádá kurzy a přednášky pro americkou FBI a izraelské bezpečnostní složky.

a Arafatovým palestinským nacionalismem. Poprvé se v této knize může čtenář seznámit s přeloženým statutem *Hamásu*, detailně pozná základní prvky sebevražedného terorismu a náboženskou motivaci sebevražedného „mučednictví“. Mezinárodní islámský fundamentalismus je propojen s *Hamásem* a jejich aktivity jsou dlouhá desetiletí součástí palestinské reality. Každý, kdo se chce zabývat blízkovýchodním konfliktem, by se s touto publikací měl seznámit.

Massimo INTROVIGNE „**HAMÁS-ISLÁMSKÝ TERORISMUS VE SVATÉ ZEMI**“, přeložil Ctirad V. Pospíšil, 108 str., Vyšehrad, Praha, cena 168 Kč.

DŽIHÁD – arabský výraz vztahující se k islámskému náboženství, výraz, který se nepřesně překládá jako „svatá válka“, se v podvědomí naší veřejnosti stal synonymem násilí, teroru a nenávisti. Skoro položeným výrazem se stal opět aktuálním po tragických událostech 11. září 2001 v New Yorku. Kniha **DŽIHÁD – ISLÁMSKÁ KONCEPCE ŠÍŘENÍ VÍRY** ukazuje, jak některé radikální, nábožensky orientované skupiny z Blízkého a Středního východu tohoto pojmu používají k mobilizaci části veřejnosti proti „západnímu imperialismu“. Je pravda, že tento pojem znamená šíření víry – třeba i se zbraní v ruce – evropský pohled jej však svévolně redukuje a mění téměř v magické zaklínadlo, které má v čtenáři navodit pocit neklidu z toho, že naše „civilizace“ je ohrožována osudovým „barbarským“ nepřitelem z muslimského Východu.

Nad tím, co se skutečně skrývá pod pojmem *džihád*, se zamýšlí arabista a odborník na problematiku moderního islámu, který v této historicko-religionistické monografii – s použitím obsahové analýzy náboženských textů – provádí rekonstrukci *džihádu* jako jednoho ze základních termínů islámské věrouky a práva. Na základě rozboru náboženských textů a bohaté literatury vymezuje typy *džihádu* a sleduje jeho proměny od vzniku islámu až do současnosti.

Doc. PhDr. Miloš Mendel, CSc, „**DŽIHÁD – ISLÁMSKÉ KONCEPCE ŠÍŘENÍ VÍRY**“, 231 str., ATLANTIS, Praha.

SVATÉ VÁLKY A CIVILIZAČNÍ TOLERANCE je poslední publikací známého filozofa, historika a arabisty PhDr. Zdeňka Müllera, CSc, který napo-

sledy vydal úspěšný titul „Jeruzalém mezi minulostí a budoucností“. Autor pečlivě rozebírá skutečnost, jak s naznačenou tendencí západních společností, projevující se obecně individualizací náboženské víry a společenskou konformitou v podobě náboženského agnosticizmu, ostře kontrastuje náboženská horlivost pozorovaná v ostatních částech světa.

Mezinárodní terorismus s kontextem islámu a jeho náboženské, společenské a lidské souvislosti přibližuje autor se záměrem vyvat k dialogu o tom, zda kulturní, civilizační a náboženská nedorozumění byla a jsou osudová, anebo je lidstvu bližší civilizační a náboženský mír. Na pozadí historiografických, religio-

Doc. PhDr. Miloš Mendel, CSc

(1952) je vědecký pracovník Orientálního ústavu Akademie věd ČR, odborník na problematiku islámského náboženství se zvláštním zřetelem k moderním dějinám Blízkého a Středního východu. Je autorem a spoluautorem několika publikací o islámu - **Islámská výzva** (1994), **Náboženství v boji o Palestinu** (2000).

nistických, sociologických i náboženských faktů se úspěšně pokusil ukázat, za jakých okolností jsou některá náboženství, čerpající z tak bohatého kulturního dědictví, schopna produkovat nelidskost a tmářství.

PhDr. Zdeněk Müller, CSc, „**SVATÉ VÁLKY A CIVILIZAČNÍ TOLERANCE**“, 131 str., ACADEMIA, Praha 2005, 150 Kč.

► Milan KALINA

HARTMANICE

UNIKÁTNÍ OBNOVA HORSKÉ SYNAGOGY

Šumava. Kdysi polozapomenutý kout naší země, dnes jedno z nevyhledávanějších cílů domácích turistů. Překrásné krajinné partie, jedinečné ekosystémy glaciálního původu, romantická jezera a tajemná, legendami opředená rašeliniště. V tomto drsném, ale krásném kraji žili od pradávna společně nejen Němci a Češi, ale také početné komunity Židů. Důležitá byla sousedská solidarita, národnostní či náboženské spory se nepěstovaly. Nejinak tomu bylo i v Hartmanicích, nedaleko Sušice...

V tomto městečku, stejně jako všude v okolí, žili Židé. V prostoru Šumavy a Českého lesa bylo možno před válkou napočítat více než šedesát synagog. Co nestačili zničit nacisté, zlikvidovali o něco později komunisté. Do dnešních dnů zůstala zachována torza slabé dvacítky bývalých synagog, takřka zcela přeměněných v obytné domy nebo různé dílny a sklady. Nedlouho po únorovém puči spustili komunisté „železnou oponu“ a šumavskou krajinu zmrazili nepřístupným vojenským pásmem. Lidé museli opustit desítky vesnic, statků a samot jen proto, aby se toto obrovské příhraniční pásmo dalo pohodlně sřežít. Vstupním bodem do tohoto prostoru byly právě Hartmanice.

Ani Hartmanická synagoga nešla během války pozornosti nacistů. Vše, co připomínalo židovský charakter objektu, bylo zničeno, do prázdné budovy se nastěhovala truhlářská dílna. Po válce se Židé z vyhlazovacích táborů nevrátili a jejich bývalí němečtí sousedé byli odsunuti. Válka a poválečné období tak zničilo etnickou a náboženskou pestrost kraje, který tím utrpěl demografické, kulturní i ekonomické rány, dodnes patrné a nezhojené. O chátrající synagogu neměl nikdo zájem a v podstatě přežila jen díky tomu, že se armádě hodila jako sklad pneumatik.

Obrat nastal po sametové revoluci, kdy v rámci restitucí židovského majetku byla vrácena plzeňské obci i hartmanická synagoga. Ta později přešla do soukromých rukou a to byl vlastně začátek jejího novodobého vzkříšení. Známý mediální manažer Michal Klíma založil občanské sdružení Památník Hartmanice a jako jeho předseda shromáždil kolem sebe několik velmi agilních a obětavých lidí. Jejich společným zájmem bylo rekonstruovat bývalou synagogu, vytvořit muzejní expozici o soužití Čechů, Němců a Židů a vybudovat místo, které by české, německé i židovské mládeži zprostředkovalo pravdivý obraz o následcích obou totalitních systémů.

Samotná rekonstrukce by však nebyla možná bez peněz. Občanskému sdružení se podařilo přesvědčit o svém záměru nejen zástupce Státního fondu kultury, ale i Nadačního fondu obětem holocaustu, Nadace Židovského muzea v Praze, Nadace Židovské obce v Praze a desítky dalších větších či menších společností a jednotlivců. Mnoho významných kulturních a politických osobností se o projekt od začátku zajímalo a vyjádřilo mu svou podporu – za všechny jmenujme prezidenta Václava Havla, předsedu Senátu Petra Pitharta a ministra kultury Pavla Dostála.

Samotné rekonstrukci předcházely důkladný stavebně historický průzkum, který zdokumentoval původní podobu a prostorovou dispozici synagogy, která byla v minulosti zcela znehodnocena mnoha radikálními stavebními zásahy. Odborní pracovníci – Ing. arch. Petr Bašta (autor projektu) a Ing. Jan Anderle (stavebně historický výzkum) stáli před těžkým úkolem. Neexistovaly plány, nebyla dokumentace, snad jedna či dvě zažloutlé fotografie. S nevhodnou pečlivostí se probíraly hromady sutin a z nalezených fragmentů omítek, litinového zábradlí, dřevěných prvků a barevných skel z oken se pomalu rýsovala původní podoba. Nebylo to jednoduché. Nalezené dřevěné prvky se zbytkem zlacení mohly být částí lavic, aronu, ale dokonce i lustrů. Takových záhad museli řešit několik, ale postupně se našly na zdi otisky zábradlí ženské galerie, otisky stupně pod aronem, prohlubně v podlaze, v níž byly zapuštěny podpěrné sloupy, a dokonce se později objevily i původní žulové sokly přesně zapadající do nalezených prohlubní. Šťastným okamžikem byl i nález původních kamenných desek Desatera ze štítu budovy. Když byla za války synagoga odstrojena a změněna v truhlárnu, byl na místě zničen skříň na Tóru (Aron ha-kodeš) probourán vchod do zahrady. A právě k tomuto vchodu posloužily obrácené desky Desatera jako schody. V hromadách odpadu se také našly zbytky kruhových oken se symbolem krále Šalamouna – osmicípou hvězdou. Některé původní fragmenty jsou nyní vystaveny v půdním prostoru synagogy, kde je vybudován velmi příjemný multifunkční kulturní prostor.

Celková rekonstrukce trvala přes tři roky a jejím výsledkem je překrásný objekt s obnovenou původní dispozicí a částečnými replikami původního mobiliáře, především aronu, oken, dveří a galerie. Stavba je zajímavým architektonickým dokladem komplexně a poctivě pojednané šumavské stavby v jednotném historizujícím slo-

hu konce 19. století. Dnes je to už stavba unikátní, protože žádná další horská synagoga se u nás už nezachovala.

Mnozí by byli spokojeni jen rekonstrukcí samotné budovy. Samotný název občanského sdružení „Památník Hartmanice“ napovídá, že zde jde o koncept širší. Byla vybudována důstojná expozice připomínající historii šumavského regionu a města Hartmanice. Je zde dokumentováno vzájemné soužití tří kultur, které se setkaly: české, německé a židovské. Expozice chce připomenout dobré i zlé kapitoly se společné historie, připomenout katastrofy, které vyvolala nenávisť, xenofobie a netolerance. Všechna etnika zde zastoupená prošla svým martyriem, nikdo nebyl ušetřen. To je memento, které Památník chce předávat dál, zvláště mladé české, německé a židovské (izraelské) mládeži formou výchovných programů, kulturních akcí, koncertů a různých besed. Památník tak svou expozicí i chystanou činností navazuje na blízké Muzeum dr. Šimona Adlera v Dobré Vodě, které dokumentuje židovské osídlení v regionu. Geografická blízkost obou expozic předurčuje, aby se obě místa stala součástí programů výchovy k toleranci a překonávání xenofobie.

Je 16. května 2006. Modrobílá fasáda hartmanické synagogy září v ostrém májovém slunci, shromažďují se slavnostní hosté. Přijíždí místopředseda Senátu parlamentu ČR PhDr. Petr Pithart, místopředseda vlády a ministr financí Mgr. Bohuslav Sobotka, ministr zemědělství ing. Jan Mládek a ministryně informatiky ing. Dana Běrová. Příjemným překvapením je přítomnost předsedy strany zelených RNDr. Martina Bursíka, nechybí ani zástupci diplomatického sboru. V předních řadách sedí i zástupci Židovské obce v Praze, Židovského muzea v Praze a vrchní zemský rabín Efraim K. Sidon. Přítomní jsou i zástupci sponzorských nadací, organizací a firem. Po mnoha procitěných projevech a hudebním vystoupení předsedy českého PEN klubu Jiřího Dědečka se vybraní hosté shromažďují před velkým chanukovým svícem, aby každý z nich zapálil jednu z jeho svíček. Tímto symbolickým aktem končí mnohletá obnova tohoto duchovního prostoru a začíná se něco nového. Všem, kteří se zasloužili o vzkříšení této památky, patří poděkování. I jménem těch, kteří nepřežili...

► text: Milan KALINA

KULTURNÍ PROGRAM ČERVEN 2006

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze
 Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro
 tel. 222 325 172, fax 222 318 856, www.jewishmuseum.cz
 education@jewishmuseum.cz

Část pořadů byla připravena v rámci projektů „Sto let Židovského muzea – rok s židovskou kulturou“ a „Kultura bez hranic: Židovská kultura je částí evropské identity.“

pondělí 5. 6. v 18 hod.

Historická analýza antisemitismu: Ke globalizaci antisemitismu – přednáška prof. MUDr. Tomáše Radila, DrSc. z Fyzio-logického ústavu AV ČR z cyklu Etická filozofie holocaustu.

Vstupné 10 Kč.

úterý 6. 6. v 18 hod.

Po stopách starozákonních soudců – přednáška P. Mgr. Daniela Hermana, pracovníka Linky pomoci v krizi na Policejním prezidiu v Praze, spojená s projekcí stejnojmenného dokumentu ČT z roku 1999. Vstupné 10 Kč.

středa 7. 6. v 18 hod.

Sophie Scholl a antinacistická skupina Bílá růže – přednáška ředitele VKC ŽMP PhDr. Miloše Pojara a Bc. Lenky Šindelářové, absolventky Fakulty humanitních studií UK, doplněná projekcí fotografií. (Občerstvení) Vstupné 10 Kč.

úterý 13. 6. v 18 hod.

Mavriks Vulfsons – čestný občan Lotyšska – přednáška Emmy Vulfson-Bramnika, reprezentující Židovské muzeum a Židovskou obec v Rize, o jejím muži, výrazné osobnosti historie Lotyšska – významném vědci, ale i kontroverzním publicistovi a politickém aktivistovi, který stál v čele lidového hnutí v 90. letech, kdy došlo k obnovení nezávislosti Lotyšské republiky. (Lotyšsky s tlumočením.) Vstupné 10 Kč.

středa 14. 6. v 18 hod.

Poklad židovských písní – koncert skupiny Ester: Kateřina Hajdovská-Tlustá (zpěv, perkuse) a Alexander Hajdovský (zpěv, kytara). Vstupné 50 Kč.

čtvrtek 15. 6. v 18 hod.

Dva životy Viktora Fischla – večer s Danou Emingerovou, autorkou knihy rozhovorů Dva životy, věnovaný jedinečnému českému a izraelskému spisovateli Viktoru Fischlovi k jeho 94. narozeninám. O setkáních s ním pohovoří rovněž Petr Pravda, který patnáct let působil jako korespondent MF Dnes a s Viktorem Fischlem spolupracoval během svých pracovních pobytů v Izraeli. Součástí večera bude i promítnutí vzpomínky režiséra Pavla Štingla na jeho setkání s Viktorem Fischlem v Jeruzalémě v roce 2001. Úryvky z knihy Píseň o lítosti, které dokreslí hudba Jaromíra Vogela z filmového zpracování tohoto díla, přečte herec Divadla na Vinohradech Zdeněk Loníček. Vstupné 10 Kč.

pondělí 19. 6. v 18 hod.

Darování Tóry – přednáška vrchního zemského a pražského rabína Karola Sidona. Vstupné 10 Kč.

úterý 20. 6. v 18 hod.

Židé a židovské památky západní Ukrajiny – projekce fotografií spojená s přednáškou Mgr. Blanky Rozkošné o dějinách Židů na západní Ukrajině s výkladem o stavebním

vývoji synagog v Berežanech, Dubnu, Lvovu, Mukačevu, Užhorodu a v dalších městech a městečkách. Vstupné 10 Kč.

čtvrtek 22. 6. v 18 hod.

Nationalsozialistische Judenverfolgung im Reichsgau Sudetenland 1938 – 1945 – přednáška spojená s prezentací knihy německého historika Dr. Jörga Osterloha z Friedrich-Schiller-Universität v Jeně. Rozsáhlá studie, v níž se autor zevrubně věnuje problematice pronásledování Židů v Říšské župě Sudety v letech 1938 – 1945, byla vydána vědeckým institutem pro výzkum českých zemí Collegium Carolinum v Mnichově v nakladatelství R. Oldenbourg Verlag za podpory Česko-německého fondu budoucnosti a Institutu Tereziánské iniciativy. (Německy tlumočeno do češtiny.) Vstupné 10 Kč.

Sál je přístupný vždy 20 minut před zahájením programu, 15 minut po začátku programu není povolen vstup do Vzdělávacího a kulturního centra.

VÝSTAVY:

Židovská komunita v Lotyšsku – výstava dokumentující historii židovských obcí Lotyšska doplněná dětskými malbami a kresbami tamějších synagog. Potrvá do 30. 6. 2006.

(otevřeno pro veřejnost Po – Čt 10 – 16, Pá 10 – 15)

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea zve na výstavu

NEZTRATIT VÍRU V ČLOVĚKA... Protektorát očima židovských dětí

Součástí expozice jsou i studentské práce z projektů „Zmizelí sousedé“ a „Pocta dětským obětem holocaustu“ Křížová chodba Karolina, Ovocný trh 3, Praha 1
 Denně 10 – 18 hod. (mimo pondělí)

PODVEČER s YVONNE PŘENOSILOVOU**Rande s překladatelem IVO ŠMOLDASEM****(pro všechny, kdo mají rádi dobrý humor a dobrou češtinu)****22. června v 17.30, Společenský sál, Maiselova 18****Káva o čtvrté – pravidelná diskusní odpoledne, pořádaná na ŽOP**

Společenský sál v přízemí, občerstvení, vstup volný. Kavárna otevírá v 15.30.

13. června – ARNOŠT LUSTIG

„Ceny se mají ihned utratit a je nutné na ně zapomenout. Protože při psaní další knihy vám nepomůžou ...“
říká světoznámý spisovatel, autor mnoha povídek a románů na téma šoa, který na vlastní kůži prožil Terezín,
Buchenwald a Osvětim a uprchl z pochodu smrti.

27. června – VÁCLAV HAVEL

Káva o čtvrté bude mít tu čest přivítat tu nejrespektovanější osobnost.
Hostem bude dramatik, spisovatel a symbol sametové revoluce.

Připravil a moderuje Honza Neubauer: jan@neub.biz

Rabinát Židovské obce v Praze již po osmé pořádá

**LETNÍ DĚTSKÝ TÁBOR MACHANEJNU 5766
6. – 18. srpna 2006**

Tábor se bude konat v Krkonošském národním parku v chatě na česko-polském pomezí v bezprostřední blízkosti malé přírodní rezervace. Jako každý rok i letos nás čeká mnoho her pro skupiny i jednotlivce, výlety do svérázné krkonošské přírody, koupání a celotáborová hra. Po celou dobu tábora se děti seznamují s židovskou kulturou, tradicemi a zvyky, hebrejskými písmičkami a biblickými i talmudickými příběhy.

Program tábora je určen pro děti od pěti do čtrnácti let.

Cena tábora je 3 000 Kč. V ceně je zahrnuta cesta, pronájem chaty, jídlo pětikrát denně, výlety, tištěné materiály, vstupné atd. Tuto částku prosím zaplaťte buď v pokladně obce, nebo pošlete na bankovní účet číslo 1936531399/0800 do 10. července.

Schůzka vedoucích s rodiči se bude konat ve čtvrtek 15. června 2006 v 19.00 na obci v zasedací místnosti ve druhém patře.

Veškeré další informace vám rádi poskytneme na telefonu 776 214 682 nebo na e-mailu: tkolsky@yahoo.com (Tomáš Kolský). Těšíme se na vás.

CHASIDISMUS, HASKALA, REFORMA

Seriál o myšlenkových proudech, které formovaly současný obraz judaismu

Rachel Morpurgo

Něco málo jsme si pověděli o aškenázských ženách, o ženách ovlivněných chasidským hnutím, o ženách Východní Evropy. Podívejme se trochu na dámy sefardské.

Terst, kde se roku 1790 narodila Rachel Luzzatto, patřil sice Habsburkům, tedy Rakousku, nemluvílo se v něm však ani německy, ani jidiš, ale italsky. Také místní ghetto přestalo být ghettem již okolo roku 1700 a místní Židé se těšili větší volnosti a svobodě nežli ti, co žili v německých zemích či Rakousku. Víte dobře, že například u nás platil tzv. Familiantní patent pro Židy až do roku 1860.

Rachel byla vychována ve významné, velmi dobře situované rodině, kde se jí dostalo kvalitního vzdělání v Tóře, hebrejštině, aramejštině, Talmudu a středověké rabínské literatuře. O něčem takovém mohly ženy Aškenázu více či méně jenom snít. Měly-li ovšem vůbec podobné ambice. O Rachel se traduje, že již ve svých 12 letech četla v hebrejštině texty Bahiji Ibn Pakudy a ve čtrnácti že četla z Talmudu. Asi od svých 18 let psala poezii. Studovala Rašiho i Zohar, italskou literaturu i matematiku.

Rachel byla nesmírně skromná, svoji velmi frekventované čtenou a publikovanou poezii podepisovala jako Rachel Morpurgo Hakatana (tedy „malá“). Inicialy tohoto jména tvoří slovo „rima(h)“, což v hebrejštině znamená červík.

Ve svých 29 letech se vdala za muže, kterého si sama vybrala a nenechala se ovlivňovat ani svými rodiči. Jejím vyvolaným byl Jakov Morpurgo. Byl sice stejně jako Rachel potomkem významného rodu, ale Luzzattové se považovali za vyšší společnost. Rozhodně byli v té době bohatší.

Připomeňme si některé významné reálie rodu Luzzatto. Chajim Mozes Luzzatto, RaMHal (1707 – 1747) byl významným filosofem a kabalistou. Rod Luzzatto, někdy psáno jako Luzzatti, pocházel z Lausitzu a do Benátek přišel v 15. století. Jedna z benátských synagog nese jméno Scuola Luzzatto.

Rod Morpurgo ovšem také nebyli žádní nýmandi. Severoitalský rod rakouského původu byl usazen ve Štýrsku již od 14. století. Israel ben Pethahia (1390 – 1460) zakotvil ve štýrském Marburgu. Jeho potomci se později stali dvorními Židy Ferdinanda II. V Itálii jsou z Marburgů Morpurgové.

Ovšem v době, kdy žili Rachel a Jakov, již rodina Morpurgo mnoho neznamená, tudíž rodiče Rachel byli proti. Novomanželé však spolu byli velmi šťastni. Ač se Rachel starala o čtyři děti a domácnost, vždy si našla čas na psaní nejen poezie, ale i respond a na korespondenci s významnými rabínskými osobnostmi a filosofy. Také vyučovala a to vše konala v době, kdy nebyla elektřina, myčky nádobí, pračky, pleny na jedno použití, auta ani mixéry. Pravda, bylo služebnictvo. Ne však v Rachelině domácnosti.

Naštvaní Luzzattové Rachel nepodporovali a manžel situaci finančně nezvládal. Rachel tedy prala, kojila, žehlila, vařila, učila, starala se o děti a v noci psala.

V pozdějším věku se Rachel přátelila s Judith Montefiore a procestovala s Montefioreovými Palestinu.

V roce 1853, tedy ve svých 63 letech, Rachel napsala:

„Bude nám dopřáno vyjít, zpívat a tančit, pět příjemným hlasem Dobrému Pastýři.

Hory a kopce se rozezvučí písní, listí stromů bude tleskat svými rukama.

Ku díků vzdání Pánu v chrámu Ariel a pak celý národ uzří!

Na Cijon přichází spasitel, spása Israele. A v čele s Hananel.“

Rachel Morpurgo zemřela roku 1871 ve svých 81 letech. Napsala mnoho moudrého a krásného. Její život byl plný lásky, zbožnosti, naděje a práce. Vyučovala mladé muže i ženy, ale o ní, tak jako o jiných významných ženách židovské civilizace, se na pražské židovské škole neučí. Proč to?

Nedávno jsem se dozvěděla, že za „židovychovu“ bude na Lauderkách zodpovědný Dr. Jan Divecký. Moc jemu i dětem přeji, aby se mu podařilo do výuky dostat i jiné významné ženy judaismu než jen pramáti a jiné významné muže židovské civilizace než jen praotce a Mojžíše. Židovská civilizace je mnohobarevná, mnohovrstevná a ne jednopohlavní.

Hezké jaro,

► Sylvie WITTMANNOVÁ

Moje setkání s židovstvím

Sborník vydaný v květnu židovským muzeem. Je uveden příspěvkem Jana Wericha z roku 1968, obsahuje 12 příspěvků představitelů českého vědeckého, kulturního, náboženského a politického života a záznam vystoupení Václava Havla ve Španělské synagoze v lednu 2006. V příloze jsou uvedena některá vyjádření K. H. Borovského, T. G. Masaryka, Jana Masaryka a Václava Havla o židovské otázce a o Židech. Sborník bude mj. v prodeji za sníženou cenu 95 Kč již na výstavě Židovského muzea v Praze „Neztratit víru v člověka. Protektorát očima židovských dětí“ v Křížové chodbě Karolina od 22. května do 18. června 2006 a dále ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze. Sborník bude možno rovněž objednat prostřednictvím webové stránky ŽMP.